PROART
ZENEIPARI JELENTÉS
2024

A MAGYAR ZENEIPAR NEMZETGAZDASÁGI JELENTŐSÉGE

Készítette:
Szabó Tamás,
Nagy Klára

A vizsgálatban közreműködött:
Kapás Botond,
Koltai Luca

Kutatási partner:
HÉTFA Kutatóintézet és Elemző Központ

A jelentés a **ProArt - Szövetség a Szerzői Jogokért** megbízásából készült.

www.proart.hu

Budapest, 2025. május

TARTALOM

ELNÖKI KÖSZÖNTŐ 5

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ 7

A TANULMÁNY CÉLJA ÉS FELÉPÍTÉSE 10

A ZENEIPAR DEFINÍCIÓJA 12

A ZENEIPAR KÜLÖNBÖZŐ MEGKÖZELÍTÉSEI 12

ZENEIPARI SZÁMÍTÁSOK, MODELLEZÉSEK A SZAKIRODALOMBAN 14

A MAGYAR ZENEIPAR KORÁBBI MEGKÖZELÍTÉSEI 17

ALKALMAZOTT ZENEIPARI DEFINÍCIÓ 18

A KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS EREDMÉNYEI 19

A ZENEIPARI SZEREPLŐK JELLEMZÉSE 19

ZENEIPARI VÁLLAKOZÁSOK JOGI FORMA SZERINT 20

ZENEIPARI VÁLLALKOZÁSOK FŐTEVÉKENYSÉGE 21

ALKALMAZOTTAK SZÁMA 23

AZ ÁTLAGOS ZENEIPARI VÁLLALKOZÁS 27

A MAGYAR ZENEIPAR NEMZETGAZDASÁGI SÚLYÁNAK SZÁMÍTÁSA 29

MAKROGAZDASÁGI HATÁSOK SZÁMÍTÁSA 30

MÓDSZERTAN 30

A ZENEIPAR MULTIPLIKÁTORA 31

MULTIPLIKÁTOR ÖSSZEHASONLÍTÁSA A TÖBBI ÁGAZATTAL 32

A ZENEIPAR NEMZETGAZDASÁGI JELENTŐSÉGE 33

ÖSSZEFOGLALÁS 39

FÜGGELÉK 42

ÁBRÁK LISTÁJA

1. ábra Nemzetgazdasági multiplikátorhatás 8

2. ábra zeneipar becsült értéke 8

3. ábra zeneipari árbevétel koncentrációja 9

4. ábra A tanulmány szerkezetének folyamatábrája 11

5. ábra A kérdőívet kitöltők száma kitöltési státusz szerint (db) 19

6. ábra A kérdőívet kitöltők száma vállalkozási formák szerint (db) 20

7. ábra A kérdőívet kitöltők főtevékenységének megoszlása 22

8. ábra A zeneipari vállalkozások árbevételének és foglalkoztatottjainak kapcsolata 24

9. ábra A zeneipari vállalkozások tevékenységeinek megoszlása 25

10. ábra Zeneipari tevékenységek száma a kitöltőknél (fő) 26

11. ábra Egy átlagos zeneipari vállalkozás bevételi szerkezete tevékenységenként (%) 27

12. ábra Zeneipari tevékenységek száma a cégadatbázisban 28

13. ábra Zeneipari multiplikátorhatások 31

14. ábra A multiplikátor és foglalkoztatási hatások ágazatonként 32

15. ábra A zeneipar kibocsátási hatásai (mrd Ft) 34

16. ábra A zeneipar munkaerőpiaci hatásai (mrd Ft) 35

17. ábra A zeneipar költségvetési bevételi hatásai (mrd Ft) 36

18. ábra A zeneipar költségvetési ágazati kibocsátási hatásai (mrd Ft) 37

ELNÖKI KÖSZÖNTŐ

Máté Péter örökzöld slágere, a “Zene nélkül mit érek én” tökéletesen rezonál arra a gondolatra, amely a 2024-es ProArt Zeneipari Jelentés alapja. Miként S. Nagy István legendás dalszövege is sugallja, **a zene nem csupán kulturális kifejezőeszköz**, hanem életünk „filmzenéje”, egy komplex ökoszisztéma motorja, amely **kézzelfogható gazdasági értéket teremt.**

Jelen kiadvány célja, hogy átfogó képet adjon arról, hogy **a magyar zeneipar milyen mértékben járul hozzá nemzetgazdaságunk teljesítményéhez.** A ProArt – és alapítói, az Artisjus, az EJI és a MAHASZ – számára mindig is kiemelten fontos volt, hogy a zene gazdasági jelentőségét ne csak érezzük, hanem mérni is tudjuk. A most elkészült, a HÉTFA Kutatóintézet és Elemző Központtal közösen jegyzett jelentés egy **új módszertannal**, a zeneipar makroökonómiai hatásait vizsgálva pontosabb képet ad arról, hogy a zenei alkotás, az előadás és a hangfelvétel-kiadás miként generál közvetlen és közvetett bevételeket.

Ahhoz, hogy a zeneipar működni, fejlődni tudjon, elengedhetetlen a folyamatos alkotómunka. Az új dalok írása, előadása és felvétele – az a kiindulópont, ami **beindítja a gazdasági láncolatokat.** A dalszerzők, szövegírók, előadóművészek és zenei producerek munkája teremti meg azt a tartalmat, amelyre az iparág épül. Ez a kreatív energia nemcsak hangfelvétel-kiadást, hanem a rádiózást, a zenei streaminget, sőt az élőzenei eseményeket, és egy sor kapcsolódó egyéb szolgáltatást is mozgásban tart. Ezzel remekül egybecseng egyik alapítónk, az Artisjus új szlogenje, ars poeticája: a dal érték.

A tizedik, **jubileumi ProArt Zeneipari Jelentés** egyértelműen alátámasztja, hogy **a zeneipar gazdasági hozzájárulása messze túlmutat a puszta szórakoztatáson.** A Jelentésbe foglalt megállapítások és adatok megerősítik, hogy a zene nemcsak a lelkünket, hanem gazdaságunkat is gazdagítja. Bízunk abban, hogy a Jelentés alapján a döntéshozók számára is világossá válik a kulturális ágazatok, különösen a zeneipar – már most elárulhatom: „duplázó erejű” – nemzetgazdasági jelentősége.

Szűts László
a ProArt - Szövetség a Szerzői Jogokért elnöke

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A ProArt - Szövetség a Szerzői Jogokért immár 10. éve készíti el a ProArt Zeneipari Jelentés című kiadványt (a korábbi kiadványok megtalálhatók a www.zeneipar.info címen), amely a magyar (könnyű)zeneipar átfogó elemzésére és bemutatására szolgál. 2024-ben a ProArt három közös jogkezelő szervezet tagja, az Artisjus, az EJI és a MAHASZ új módszertant és fókuszáltabb kutatási témát választott: a 2024/2025. évi Zeneipari Jelentés célja a magyar zeneipar nemzetgazdasági jelentőségének feltárása.

A kutatás egy olyan makroökonómiai modellre épül, amely a jövedelem- és kiadásáramlásokon keresztül vizsgálja a zeneipar gazdasági hatásait, valamint annak más ágazatokra gyakorolt befolyását. A számítások az Artisjus, az EJI és a MAHASZ, illetve a Központi Statisztikai Hivatal és legfrissebb cégadatbázis adatain alapulnak, melyet egy kérdőíves felmérés egészített ki.

Az új módszertant a ProArt megbízásából a HÉTFA Kutatóintézet adaptálta és valósította meg. A HÉTFA Kutatóintézet immár hetedik alkalommal működik együtt a ProArt Szövetséggel a magyar zeneipar feltérképezésében és alaposabb megértésében.

A TANULMÁNY FŐBB ÁLLÍTÁSAI:

- A zeneipar egy **összetett ökoszisztéma**, amely egymással szervesen összekapcsolódó tevékenységekből áll, miközben más ágazatokkal is szoros együttműködésben működik. Kutatásunkban a zeneipar szűkebb értelmezése alapján összesen **12 tevékenység**et azonosítottunk, a nemzetgazdasági súly vizsgálatában azonban a teljes ökoszisztéma felmérésére vállalkoztunk.

- A zeneipar minden 1 forintnyi közvetlen befektetésből összesen 2,04 forintnyi gazdasági aktivitást generál, vagyis **több mint kétszeresére növeli a teljes gazdaságban keletkező értéket.** Ez az úgynevezett multiplikátorhatás nem sokkal marad el az Európai Unió zeneiparának egészére mért szorzótól (2,2).

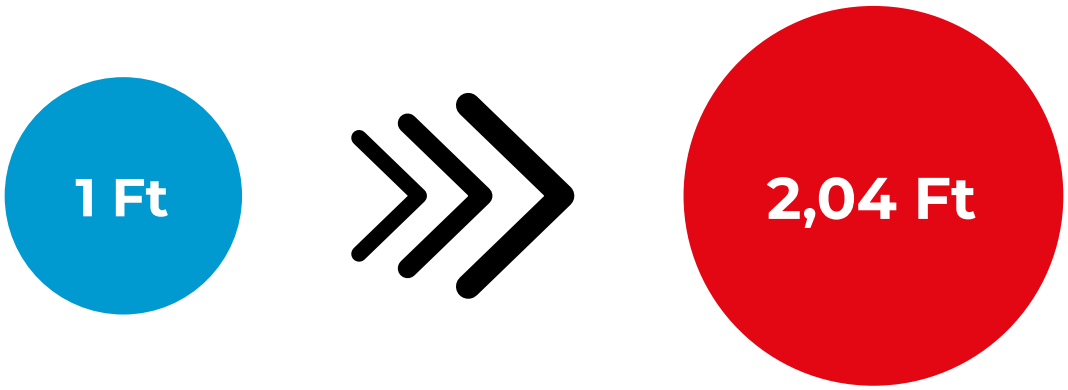

1. ábra Nemzetgazdasági multiplikátorhatás

- A számításaink alapján **a magyar zeneipari vállalkozások 2023-ban összesen körülbelül 137,84 milliárd forint értékben végeztek zenei tevékenységet.** Ebből a zeneipar közvetlen hatása, vagyis a szűken vett szektor forgalma 2023-ban meghaladta a magyar könyvpiac forgalmát.

- A magyar zeneipar és kapcsolódó ágazataiban **több mint 17 000 fő dolgozik** - jelentős részben **mikro- és kisvállalkozási formákban** -, és évente **több mint 282 milliárd forint hozzáadott értéket állítanak elő**, amely a **magyar GDP körülbelül 0,3%-át teszi ki**.

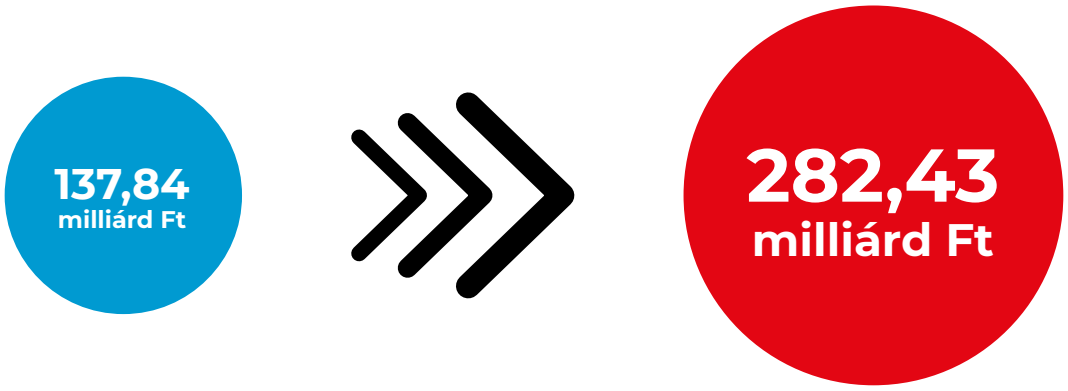

2. ábra zeneipar becsült értéke

- A magyar zeneipar vállalkozásai döntően **mikrovállalkozások**. Az **átlagosan 2,5 főt foglalkoztató cégek** száma és a teljes foglalkoztatotti létszám alapján arra következtethetünk, hogy a szektorban **a munkaerőpiac decentralizált**, és a tevékenységek jelentős részét valószínűleg külsős szakemberek, alvállalkozók vagy projektalapú munkavállalók látják el. Ez a strukturális tulajdonság vélhetően gyengíti a zeneipar egységes fellépését és érdekérvényesítését a döntéshozókkal szemben, illetve növeli a szakemberek kiszolgáltatottságát.

- **Kiemelkedő foglalkoztatási hatás**a révén a zeneipar fontos szerepet tölt be a munkahelyteremtésben és a kulturális alapú gazdasági tevékenységek ösztönzésében. A zeneipar működési sajátosságaiból **adódóan a foglalkoztatás jellemzően rugalmas és projektalapú**, hiszen a munkavégzés gyakran eseményekhez, koncertekhez és szezonális rendezvényekhez kötődik. Ez azt jelenti, hogy a zeneipar nem állandó, stabil létszámú foglalkoztatással járul hozzá a gazdasághoz, hanem azzal, hogy folyamatosan generál keresletet különböző szakterületek – zenészek, technikai szakemberek, rendezvényszervezők – iránt, ami szélesebb körben élénkíti a munkaerőpiacot.

- **A magyar zeneipar rendkívül koncentrált piac, ahol az árbevétel túlnyomó részét néhány nagy szereplő uralja**. A legnagyobb **100 vállalat az iparági bevételek 78%-át, míg a legnagyobb 300 már 93%-át** állítja elő, ami azt jelzi, hogy a kisebb vállalkozások összességében **csak marginális piaci részesedéssel rendelkeznek**.

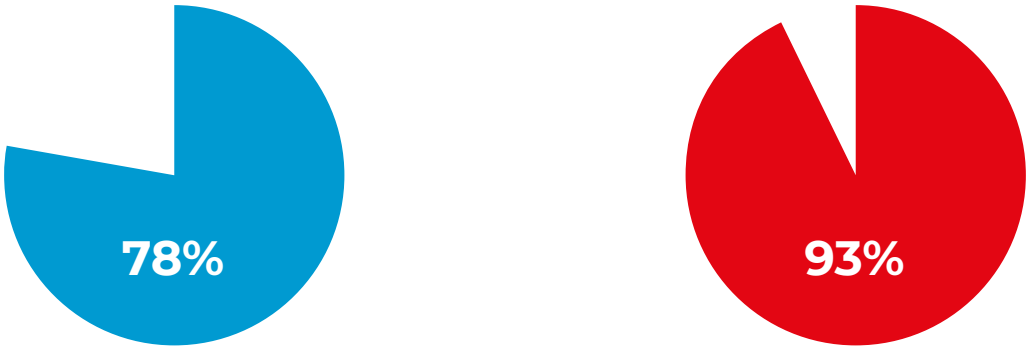

Legnagyobb 100 vállalat *Legnagyobb 300 vállalat*

3. ábra zeneipari árbevétel koncentrációja

Az első zeneipari jelentés után tíz évvel, a pandémia után talpra álló szektor alaposabb megértésének jelen tanulmány csak az első lépése. A jövőben szükség van a zeneipar folyamatos nyomon követésére, részletesebb adatgyűjtésre és elemzésekre, amelyek segíthetnek feltárni a szektor dinamikus változásait, valamint támogatni a megalapozott döntéshozatalt és a célzott szakpolitikai beavatkozásokat.

A TANULMÁNY CÉLJA ÉS FELÉPÍTÉSE

A zene, ezen belül is a könnyűzene, az életünk része - a zene kulturális jelentőségét nem szükséges részletesen bemutatnunk: hatása az életünkre, közösségeinkre, identitásunkra külön kutatási területeket képeznek. A közgazdaságtani megközelítés, ami ennek a tanulmánynak az alapját adja, a zeneipart a nemzetgazdaság részeként és kontextusában vizsgálja. Ezzel nem csupán új nézőpontot nyújt, hanem elengedhetetlen kiegészítése a kulturális megközelítésű elemzéseknek, melyek együttesen támasztják alá és erősítik meg a zene jelentőségét.

Jelen tanulmány célja, hogy átfogó képet nyújtson a zeneipar nemzetgazdasági jelentőségéről Magyarországon. Teszi ezt azzal a céllal, hogy eddig fel nem tárt összefüggéseket mutasson be és olyan módszertani irányokat fektessen le, amelyek lehetővé teszik a zeneipar gazdasági teljesítményének pontosabb becslését. A tanulmány újdonságát az is adja, hogy elsőként adaptáltunk és alkalmaztunk a magyar zenepiac feltárására egy olyan, a nemzetközi szakirodalomban használt módszertant, amit az Oxford Economics dolgozott ki 2020-ban és alkalmazták már az angol, német és az EU-s zeneipar felmérésére is. A hazai kutatáshoz az aktuálisan elérhető legfrissebb KSH-adatokat (2023), a közös jogkezelő szervezetek adatait (Artisjus, EJI, MAHASZ) és egy céges adatbázist használtunk, amelyet saját adatfelvétellel egészítettünk ki.

A kutatás során elemzésre kerültek a szektor által generált foglalkoztatási és költségvetési hatások, valamint a kapcsolódó iparágakra gyakorolt multiplikátorhatás – ezekből következtethetünk a zeneipar gazdasági jelentőségére, a nemzetgazdaságban betöltött szerepére. A tanulmány külön figyelmet fordít a zeneipari tevékenységek gazdasági hatásának modellezésére, az alkalmazott módszertani megközelítések bemutatására, valamint a hazai zeneipari szektor strukturális jellemzőinek elemzésére. A tanulmány felépítése a következő logika mentén halad:

- A zeneipar definíciója és szerepe: A szektor meghatározása és nemzetközi összefüggései.
- Módszertan: Az alkalmazott gazdasági modellek és adatforrások ismertetése.
- A magyar zeneipar gazdasági súlyának elemzése: A releváns gazdasági mutatók bemutatása.
- A zeneipar nemzetgazdasági hatásai: Kibocsátásra, foglalkoztatásra és adóbevételre gyakorolt hatások.
- Összegzés és következtetések: A tanulmány eredményeinek értelmezése, valamint javaslatok a jövőbeli kutatások számára.

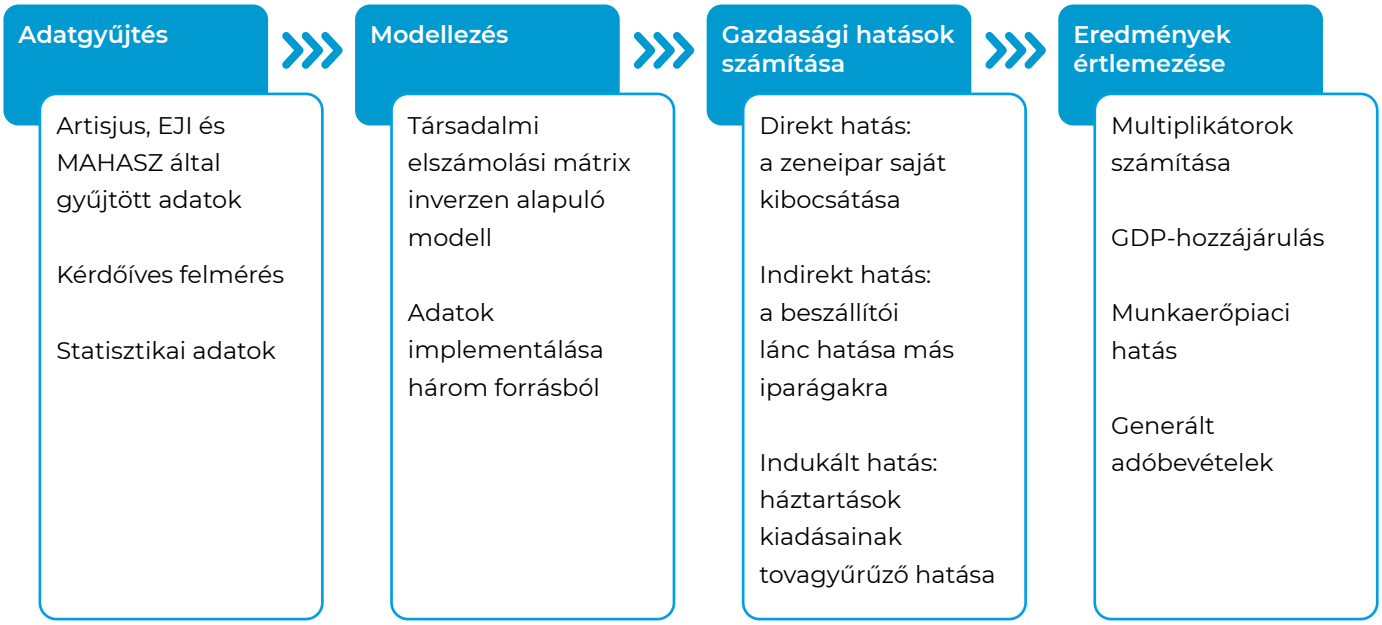

4. ábra A tanulmány szerkezetének folyamatábrája

A ZENEIPAR DEFINÍCIÓJA

A zene kulturális megközelítésben elsősorban művészeti és kulturális kifejezőeszköz, amely ötvözi a személyes önkifejezést, a közösségi élményt és a társadalmi párbeszédet. A dalok és előadások nem csupán szórakoztatnak, hanem érzelmeket, gondolatokat és történeteket közvetítenek. Ezáltal a zene folyamatosan formálja és gazdagítja a kulturális életet: új műfajokat és közösségeket teremt, hagyományokat ápol és újraértelmez, generációk közötti hidat épít. Az alkotás maga is érték – az innováció, a kísérletezés és az egyedi látásmódok találkozási pontja.

Amikor zeneiparról beszélünk, előtérbe kerülnek azok a gazdasági fókuszú megközelítések, amik a zeneipart a gazdaságban betöltött szerepe felől értékelik – legalábbis kísérletet tesznek rá egy dinamikusan fejlődő, sokszínű és sokszereplős iparágban. A zeneipar fejlődésével párhuzamosan a zeneipar közgazdaságtani meghatározása is folyamatosan változik. Ebben a fejezetben először bemutatjuk a zeneipar fogalmának különböző megközelítéseit, amelyek a nemzetközi szakirodalomban és a gyakorlatban meghatározták az iparág értelmezését. Ezt követően ismertetjük a zeneipar felmérésére használt számítási és modellezési módszereket, amelyek az iparág gazdasági teljesítményének mérésére szolgálnak.

Külön figyelmet szentelünk a magyar zeneipar leírására vonatkozó korábbi megközelítéseknek, bemutatva a hazai szakirodalom és kutatások eredményeit. Végül meghatározzuk az általunk alkalmazott zeneipari definíciót, mellyel az volt a célunk, hogy egy átfogó keret alkossunk, lehetővé téve a zeneipar gazdasági és társadalmi jelentőségének pontosabb megértését és elemzését.

Tanulmányunk egyben hozzájárulás is a módszertani fejlesztéshez: jelen elemzés tapasztalatai alapul szolgálhatnak egy még átfogóbb és finomabb megközelítés kialakításához, amely a jövőben a zeneipar nemzetgazdasági hatásainak még pontosabb feltérképezését teszi lehetővé. A fejezetben szándékosan nem teszünk kísérletet a zenei szektor kulturális irányú meghatározására.

A ZENEIPAR KÜLÖNBÖZŐ MEGKÖZELÍTÉSEI

A zeneipar közgazdasági szempontú meghatározása és értelmezése a szakirodalomban sokrétű és folyamatosan fejlődő diskurzust tükröz, amelyben a gazdasági, kulturális és technológiai változások egymással szoros kölcsönhatásban formálták a szektor fejlődését és fogalmi kereteit. Az alapvetően művészeti és kulturális tevékenységeken alapuló szektor elemzéséhez és gazdasági súlyának meghatározásához elengedhetetlen az iparági definíciók áttekintése.

A kutatók egyetértenek abban, hogy a zeneipar nem tekinthető egységes, homogén iparágnak, hanem inkább egy sokszínű és dinamikus rendszerként értelmezendő. Williamson és Cloonan (2007) kritikája szerint a „zeneipar” (music industry) kifejezés félrevezető lehet, mert egy homogén iparági struktúrát sugall, miközben a valóságban különböző ágazatok – például a rögzített zene, az élőzenei előadások, a zeneműkiadás és a hangszeripar – eltérő érdekekkel és dinamikával rendelkeznek. Ezért pontosabb a „zeneiparok” (music industries) fogalmának használata, amely jobban tükrözi az iparágon belüli sokféleséget. A „zeneipar” leegyszerűsítése egyetlen egységes iparágra nemcsak pontatlan, hanem gazdasági, kulturális és politikai szempontból is problémás lehet. Ha a zeneipart egyetlen aggregált entitásként kezeljük, azzal figyelmen kívül hagyhatjuk az egyes szektorok sajátos jellemzőit és érdekeit.

Az egyik fő probléma az, hogy a „zeneipar" kifejezés homogén iparágként jeleníti meg a sokrétű szereplőket, holott valójában különböző iparágak együttműködéséről van szó, amelyeket „csupán" a zene közös tematikája köt össze. Egy másik probléma, hogy amikor egyes szervezetek „a zeneipar" nevében szólalnak meg, nem mindig világos, hogy pontosan kinek az érdekeit képviselik – gyakran csak egy szűk iparági csoport nevében beszélnek, miközben a teljes iparági spektrum érdekei eltérhetnek. Továbbá, ha a „zeneipar" fogalmát egyetlen egységként kezeljük, az azt a téves benyomást keltheti, mintha az iparág egyes szereplői között nem lenne verseny és nem léteznének konfliktusok. A valóság azonban az, hogy habár a dalszövegírástól kezdve a hangfelvételeken át az élőzenei előadásokig és kiadói tevékenységekig számos olyan folyamat létezik, amelyek szoros együttműködést igényelnek, ettől függetlenül az egyes szereplők továbbra is versenyeznek egymással.

A zeneipar számos esetben a kulturális iparágak részeként kerül definiálásra, különösen olyan országokban, mint Kína, Japán és Dél-Korea, ahol a gazdasági növekedés és a kulturális identitás megőrzése egyaránt fontos szempont (Zhang, 2018). A kínai gyakorlat például a zeneipart a kulturális GDP részeként kezeli, amely egyszerre tartalmaz hagyományos művészeteket és modern digitális tartalomipart. A technológiai fejlődés az elmúlt évtizedekben különösen jelentős szerepet játszott a zeneipar átalakulásában. A digitális platformok és az online terjesztési modellek lehetővé tették a fogyasztók számára, hogy ne csupán passzív felhasználók, hanem aktív közreműködők legyenek a zenei értékteremtésben. Chaney (2012) hangsúlyozza, hogy a streaming szolgáltatások és a közösségi média új értékteremtési lehetőségeket kínálnak, amelyek alapjaiban változtatják meg az iparág működését.

Mindezen technológiai és iparági változásokkal összhangban az utóbbi években egyre inkább előtérbe került mind az Európai Unióban, mind a hazai szakmai körökben az ökoszisztéma-alapú megközelítés, amely a zeneipart összetett ökoszisztémaként értelmezi. Ebben a szemléletben a szektor nem csupán a zeneipari tevékenységekről szól, hanem olyan kapcsolódó iparágakról is, mint a turizmus, a rendezvényszervezés, a média vagy a technológia. Az Európai Unió[1] kulturális és kreatív iparágakra vonatkozó elemzései is ezt a holisztikus nézőpontot támogatják, amely figyelembe veszi a zeneipar társadalmi, gazdasági és technológiai hatásainak összefonódását.

Jelen tanulmány céljához az ökoszisztéma-alapú megközelítés áll a legközelebb, mivel a zeneipar nemzetgazdasági hatásainak vizsgálata során különös figyelmet fordítunk a különböző ágazatok egymásra gyakorolt hatásaira. Ez a szemlélet lehetővé teszi, hogy átfogó képet alkossunk a zeneipar komplex működéséről és annak széleskörű gazdasági és társadalmi jelentőségéről.

1 Fontos megemlíteni az Európai Unió célzott szakpolitikai kezdeményezését, a Music Moves Europe-ot is, amely 2015-ben indult el az Európai Bizottság kezdeményezésére (European Commission, 2017). Az új szakpolitikai keret eredménye, hogy 2021 óta a zeneipar dedikált finanszírozási keretet kapott és több célzott mobilitási, promóciós és kutatás-módszertani projekt indult el azóta, ami mutatja az igényt egy egységes fogalmi és elemzési keret kialakítására.

ZENEIPARI SZÁMÍTÁSOK, MODELLEZÉSEK A SZAKIRODALOMBAN

A kulturális szektorok makrogazdasági hatásainak számszerűsítésére elengedhetetlen a pontos definíciók meghatározása, mivel ezek biztosítják az adatok összehasonlíthatóságát, a gazdasági súly mérhetőségét és a célzott szakpolitikai döntéshozatalt. Erre a célra különféle, de egymással összhangban álló módszertanokat alkalmaznak, amelyek közös eleme az input-output elemzés, a társadalmi elszámolási mátrixok (SAM) és a multiplikátor modellek használata. Ezek lehetővé teszik a kulturális szektor közvetlen, közvetett és indukált hatásainak feltárását a gazdasági rendszerekben.[2]

Az általunk vizsgált iparági felmérések az Oxford Economics 2020-as, „The Economic Impact of Music in Europe" című tanulmányát jelölik meg módszertani forrásként. A tanulmány három hatásmechanizmust különít el: közvetlen, közvetett és indukált hatásokat. A tanulmány szerint a zeneipar 2018-ban 81,9 milliárd euróval járult hozzá az EU GDP-jéhez, amely kétharmad részben közvetlen hatásként jelentkezett. A fennmaradó részt a közvetett és indukált hatások tették ki.

Az elemzés szerint minden 1 eurónyi közvetlen zeneipari hozzájárulás összesen 2,2 eurónyi gazdasági aktivitást generál, ami a zeneipar erős kölcsönhatásaira utal más szektorokkal, például a turizmussal és a médiaiparral. A módszertan az input-output táblák szisztematikus használatára épül, amelyet az OECD és az EU szabványai szerint alakítottak ki. Ez biztosítja az eredmények nemzetközi összehasonlíthatóságát, és lehetőséget ad arra, hogy a módszertant más kulturális szektorok elemzésére is alkalmazzák. A később ismertetett, erre a módszertanra alapuló országszintű elemzések eredményeiben ennek ellenére nagyságrendi különbségeket tapasztaltunk. Ez főleg abból adódik, hogy minden kutatás eltérően definiálja a zeneipari vállalkozások körét, ami nagyban befolyásolja az erre épülő gazdasági hatások mértékét is.

„Minden 1 eurónyi közvetlen zeneipari hozzájárulás összesen 2,2 eurónyi gazdasági aktivitást generál."

A szakirodalomban nemcsak a zeneipar, hanem egyéb szolgáltató szektorok (pl. turizmus) elemzésére is használják az input-output tábla alapú becsléseket. Ilyenek például a Kaustinen Folk Music Festival (Tohmo, 2005) és az új-zélandi közlekedési és turisztikai szektor (Tantirigama & Taniguchi-Singh, 2009) gazdasági hatásait vizsgáló tanulmányok, amelyek hasonló módszertan segítségével elemzik az események és szektorok hozzájárulását a helyi gazdasághoz. Mindkét kutatás rámutat az ilyen elemzések jelentőségére a gazdasági és társadalmi hatások jobb megértésében.

2 A közvetlen hatás magában foglalja például a zenei produkciók, élőzenei események és hangszerkészítés gazdasági értékét. A közvetett hatások a beszállítói láncokhoz kapcsolódó tevékenységekből erednek, például logisztikai és technológiai szolgáltatásokból. Az indukált hatások a zeneiparban dolgozók bérkiadásainak tovagyűrűző hatásait mutatják be.

Egy másik módszertani megközelítés az izlandi zeneipart bemutató tanulmány (Einarsson, 2005) Porter versenyerő-modelljét használja a szektor versenyképességének elemzésére. Ez a modell lehetőséget ad a kulturális és kreatív iparágak strukturális erősségeinek és gyengeségeinek azonosítására, és segít a döntéshozóknak stratégiák kidolgozásában. A tanulmány hangsúlyozza, hogy a kulturális szektor olyan kis gazdaságokban, mint Izland, jelentős exportlehetőségeket kínál. Számításai szerint a teljes kulturális szektor, aminek része a zeneipar is, a teljes GDP 4%-át állítja elő.

Részletesebben ismertetjük az Egyesült Királyság zeneiparára vonatkozó kutatási eredményeket, mivel az az Oxford Economics által kidolgozott módszertanon alapszik (ld. Music in the EU by IFPI, 2024; Oxford Economics, 2020). A „This Is Music 2021 UK" (UK Music, 2021) riport átfogó képet nyújt az Egyesült Királyság zeneiparának gazdasági teljesítményéről. Ennek értelmezéséhez azonban elengedhetetlen az általuk alkalmazott zeneipari definíció megismerése, mivel az iparági hozzájárulás mérése nagymértékben függ attól, hogyan határozzuk meg a zeneipar határait. A riport szerint az Egyesült Királyság „core" zeneiparát négy „kereskedelmi termék" határozza meg:

Ebben a kutatásban a zeneipar gazdaságban betöltött szerepét a bruttó kibocsátáshoz (Gross Output) és a bruttó hozzáadott értékhez (Gross Value Added) való hozzájárulása mutatja. Ezeken kívül az exporthoz és a foglalkoztatáshoz való hozzájárulás is tükrözi a zeneipar gazdaságban betöltött szerepét. A bruttó kibocsátás mérésekor a végső értékesítések teljes értékét veszi számba, míg a bruttó hozzáadott érték az eladások értéke mínusz a termelési folyamat során felhasznált áruk és szolgáltatások beszerzési költsége.

A „UK Music Music by Numbers" című kiadványok (UK Music 2019; 2020) 2019-re és 2020-ra vonatkozóan tartalmaznak számításokat, melyek szerint a 2019-es évben a bruttó hozzáadott értéket tekintve 5,8 milliárd fonttal és 197 168 foglalkoztatottal járultak hozzá az Egyesült Királyság gazdaságához, mely a saját számításaink szerint 0,29%-a az Egyesült Királyság összes bruttó hozzáadott értékének (azaz körülbelül a GDP-jének) és 0,61%-a a teljes munkaerőpiacnak. Ezek a számadatok zeneipar direkt súlyát mutatják, azaz nem veszik számításba a direkt és indukált hatásokat.

Szintén az Oxford Economics számításai alapján készülnek az évente publikálásra kerülő „Musikwirtschaft in Deutschland" kiadványok, például Musikwirtschaft in Deutschland 2024 (2024). A legfrissebb eredmények alapján a teljes német zeneipar árbevétele 2023-ban 17,4 milliárd euró volt, amely az indirekt és indukált hatásokkal bővítve elérte a 28 milliárd eurót, a GDP-jük 0,05%-át. Munkaerőpiaci hatások tekintetében a teljes hatás 192 200 fő, ennek nemzetgazdasági aránya pedig 0,45%.

A 2024-ben publikált osztrák zeneipari tanulmány (Paul és Kleissner, 2024) módszertanilag illeszkedik az angol és a német tanulmányokhoz, azzal a különbséggel, hogy úgynevezett szatellit számlákkal[3] próbálják meg elkülöníteni a zeneipart az ágazati besorolásban hozzá csatolt többi ágazattól. A zeneipar struktúráját alapvetően három fő kategóriára bontják:

- Elsődleges zeneipari tevékenységek, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a zenei tartalom létrehozásához, például előadóművészet, zeneszerzés, zeneműkiadás, hangfelvétel-kiadás.
- Kapcsolódó iparágak, amelyek a zenei tartalom terjesztésében és közvetítésében vesznek részt, például koncertszervezés, zenei menedzsment, hangtechnikai szolgáltatások.
- Indirekt zeneipari hatások, amelyek olyan ágazatokat foglalnak magukban, mint a turizmus, vendéglátás, reklámipar, amelyek a zeneipar működéséből és eseményeiből származó gazdasági előnyöket élvezik.

Az eredményeket tekintve az osztrák elemzés jelentős, nagyságrendi eltérést mutat az előzőekben bemutatott értékekhez képest: a tanulmány szerint Ausztriában az legtágabb értelemben vett zeneipari tevékenységek több mint 117 000 fő foglalkoztatását biztosítják, a zeneipar teljes bruttó hozzáadott értéke pedig 7,5 milliárd euró. Ez az elsődleges zeneipari tevékenységek esetén, azaz a zeneipar magja esetén 7000 fő és 400 millió euró. A nagyságrendi különbségek okát két módszertani okra tudjuk visszavezetni. Egyrészt a kutatók a zeneipar magjához lazábban csatlakozó ágazatokat is beemelték a direkt hatások számításába. Az eltérés másik okát az ún. szatellit számlák alkalmazásában látjuk, amely vélhetően az egyébként túl magas direkt hatások tovagördülő hatásait alábecsüli, így ezeket a számokat további összehasonlításra nem alkalmazzuk.

3 A szatellit számlák olyan kiegészítő statisztikai rendszerek, amelyek külső adatok felhasználásával kapcsolódnak a hivatalos nemzeti számlákhoz, és lehetővé teszik a statisztikai hivatal által publikált ágazati aggregátumok részletes bontását a vizsgált tevékenységek szintjére.

A MAGYAR ZENEIPAR KORÁBBI MEGKÖZELÍTÉSEI

A ProArt 2014 óta publikálja a zeneipari trendeket leíró jelentéseket, melynek ugyan része volt az iparág egyes tevékenységeinek (pl. hangfelvétel-iparág) bevételeinek elemzése, azonban korábban nem készült a zeneipar egészének értékére és hatásaira vonatkozó becslés. A jelentések kezdettől fogva nagyban támaszkodnak az Artisjus, EJI és MAHASZ által gyűjtött adatokra, amelyek elengedhetetlenek a zeneipar - mint jelentős jogdíjbevétellel bíró ágazat - jellemzéséhez. A korábbi jelentések kiemelték a zeneipar gazdasági és kulturális kettős szerepét: egyrészt a kreatív gazdaság meghatározó motorjaként járul hozzá a gazdasági növekedéshez, másrészt jelentős kulturális és közösségi hatást gyakorol a társadalom széles rétegeire. Előbbi számszerűsítésére vállalkozik ez a tanulmány.

A zeneipari jelentések a zeneipar közgazdasági definícióját egységes keretben értelmezték az évek során: a zeneipar olyan összetett rendszer, amely a zene megalkotásával, terjesztésével és felhasználásával kapcsolatos tevékenységeket foglalja magában.

Három fő jövedelemáramlási ágat azonosítottak:

KÖZÖS JOGKEZELÉSBŐL SZÁRMAZÓ BEVÉTELEK

HANG-FELVÉTELEKBŐL SZÁRMAZÓ JÖVEDELMEK

ÉLŐZENEI ESEMÉNYEK ÁLTAL GENERÁLT BEVÉTELEK

Magyarországon a zeneipar egésze szempontjából különösen fontos a közös jogkezelésből származó bevételek aránya, amely a globális átlagot meghaladja, épp ezért értékes és megkerülhetetlen a hazai közös jogkezelők által (Artisjus, EJI, MAHASZ) gyűjtött adatok feldolgozása.

ALKALMAZOTT ZENEIPARI DEFINÍCIÓ

Az elemzésünk során az Oxford Economics (2020) zeneipari definícióját adaptáljuk az elemzés kijelölt céljaira. Az Oxford Economics (2020) által alkalmazott zeneipar-definíció átfogó és strukturált módon közelíti meg a zeneipart, amelyet egy komplex gazdasági és kulturális ökoszisztémaként határoz meg. Az Oxford Economics által meghatározott 21 tevékenységét a jelen tanulmány keretei között egy szűkített, összesen 12+2 elemű tevékenységlistára[4] redukáltuk. A szűkítés alapja a kutatási prioritás és az adatok elérhetősége volt.

Ehhez a kutatáshoz az alábbi tevékenységek összességeként definiáljuk a zeneipart:

4 A +2 kategória az „egyéb" opciók megadására adott lehetőséget.

A KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS EREDMÉNYEI

Annak érdekében, hogy megismerjük a zeneipar szereplőinek bevételeit, kérdőíves felmérés keretében kerestük fel a zeneipari vállalkozásokat. Erre azért volt szükség, mert az iparágról elérhető statisztikai információk nem feleltethetők meg a fenti tevékenységlista egyes kategóriáinak – mivel a meglévő statisztikai besorolások sokkal tágabb fogalomrendszerrel működnek. A primer adatfelvétel keretében tehát arra kerestük a választ, hogy a zeneipari vállalkozások árbevétele mely tevékenységekhez kapcsolódik, emellett gazdasági működésük főbb jellemzőire vonatkozó további kérdéseket tettünk fel.

A tizenkét főtevékenységen kívül a tevékenységek kérdőíves felmérésében szerepeltettünk még további két lehetőséget: az „Egyéb, zenei" kategóriába azok a tevékenységek tartoznak, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a zeneiparhoz, de nem illeszkednek az általunk előre meghatározott kategóriákba. Az „Egyéb, nem zenei" kategória pedig olyan tevékenységeket foglal magában, amelyeket ugyan zeneipari vállalkozás végez, de alapvetően más iparágakhoz tartoznak (például biztonsági szolgáltatások). Ezzel célunk a nagyobb kitöltési arány és pontosabb válaszadás elérése volt.

A ZENEIPARI SZEREPLŐK JELLEMZÉSE

A továbbiakban bemutatjuk a zeneiparban működő gazdasági szervezetek főbb jellemzőit, a kérdőív eredményei alapján.[5]

A 2024. november és 2025. január között futó kérdőíves megkeresésre összesen 224 kitöltés érkezett, melyek közül 73 volt teljes, ahol a kitöltő mindenre válasz adott, 151 pedig részlegesen kitöltött, ahol a kitöltő jellemzően a bevételi arányokra már nem adott választ. A továbbiakban alapvetően az összes kitöltőre vonatkozóan közöljük a megoszlásokat, amikor nem, arra külön felhívjuk a figyelmet.

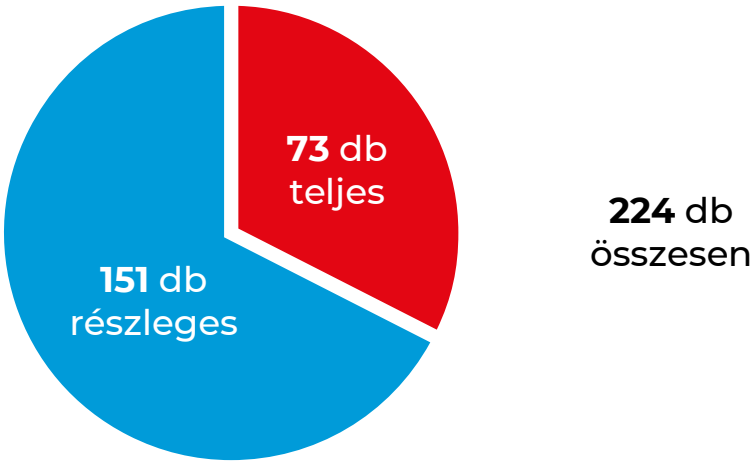

5. ábra A kérdőívet kitöltők száma kitöltési státusz szerint (db)

5 Fontos megjegyezni, hogy a kérdőívre érkezett kitöltések száma alacsony volt (224). Az egyszerűbb kérdések esetében a válaszok mennyisége még közelít a reprezentativitás eléréséhez, azonban a bevételi arányok statisztikai értelemben vett biztos meghatározásához nem áll rendelkezésre elegendő adat. Az utóbbiakra vonatkozó számítások így elvégezhetők voltak, de az eredményekre épülő megállapításokat ennek fényében érdemes kezelni

ZENEIPARI VÁLLAKOZÁSOK JOGI FORMA SZERINT

Az adatok alapján a 155-en válaszoltak arra, hogy cégük milyen jogi formában működik. A válaszadók közül magasan a kft.-k vannak többségben, hiszen 93 vállalkozás működik korlátolt felelősségű társaság formájában. A második legnagyobb csoportot a betéti társaságok (25) és az egyéni vállalkozók/egyéni cégek (20) alkotják, ami azt jelzi, hogy ezek a formák is jelentős arányban képviseltetik magukat. A nonprofit gazdasági társaságok 9 darabbal szerepelnek a mintában, a részvénytársaságok 4, a civil szervezetek 3 válaszadót adnak, míg 1 esetben fordult elő zártkörűen működő részvénytársaság. Fontos megjegyezni, hogy az összes zeneipari szereplőre nézve ezek nem reprezentatív arányokat mutatnak.

Az adatok alapján a magyar zeneiparban a korlátolt felelősségű társaságok dominálnak, de a betéti társaságok és egyéni vállalkozások is jelentős arányban vannak jelen, főként kisebb produkciós irodák és önállóan tevékenykedő zenészek körében. A nonprofit és civil szervezetek alacsonyabb aránya azt jelzi, hogy a szektor alapvetően profitorientált. A részvénytársaságok kevésbé jellemzőek.

Vállalkozási formák	Válaszok száma (db)
Korlátolt felelősségű társaság (kft.)	93
Betéti társaság (bt.)	25
Egyéni vállalkozó/ egyéni cég	20
Nonprofit gazdasági társaság (Nonprofit Kft. vagy Bt., szövetkezet)	9
Részvénytársaság	4
Civil szervezet (alapítvány, egyesület)	3
Egyéb, éspedig: [szabad kitöltés]	1
Összesen	155

6. ábra A kérdőívet kitöltők száma vállalkozási formák szerint (db)

ZENEIPARI VÁLLALKOZÁSOK FŐTEVÉKENYSÉGE

A főtevékenységre kapott válaszok elemzését megelőzően szükséges tisztázunk a következőkben általunk használt főtevékenység, tevékenység és ágazat definíciókat. A gazdasági szervezeteknek a nyilvántartásba vételkor kötelező megadniuk azt a végzett tevékenységüket, amelyik a legnagyobb hozzáadott értékkel rendelkezik a cég tevékenységeihez (ezen felül megadhat további tevékenységeket is), melynek követnie kell a TEÁOR, azaz a Tevékenységek Egységes Ágazati Osztályozási Rendszerét[6], Az elemzés módszertana szempontjából kiemelendő, hogy míg a nyilvántartási adatok négy, addig a makroökonómiai modell alapját képző KSH adatok két számjegyű, úgynevezett ágazati szinten állnak rendelkezésre. Például a „90 – Alkotó-, művészeti, szórakoztató tevékenység” négy szakágazatból áll össze:

- 9001 – Előadóművészet,
- 9002 – Előadóművészetet kiegészítő tevékenység,
- 9003 – Alkotóművészet,
- 9004 – Művészeti létesítmények működtetése.

Ezeknek a tartalmát a hatályos nemzetközi szabály[7] és annak hazai TEÁOR megfelelője tartalmazza. A minta kiválasztása a szakágazat alapján történt (mert az áll rendelkezésre), a megkérdezés során pedig az ágazatra kérdeztünk rá, mivel a modellszámításokat ez alapján lehetett elvégezni. Az elemzés során használt tevékenységdefiníció ehhez úgy kapcsolódik, hogy a gazdálkodó szervezet teljes árbevétele – főtevékenységtől részben függetlenül – különböző, a korábban definiált tevékenységek eredményeként állhat elő.

A zeneipari vállalkozásokat célzó kérdőív 121 válasza alapján, jól látható, hogy a TEÁOR 90–92 kódcsoport – amely az alkotó-, művészeti és szórakoztató tevékenységeket, valamint könyvtári, levéltári, múzeumi és egyéb kulturális tevékenységeket foglalja magában – kiemelkedően dominál, hiszen 69 vállalkozás jelölte ezt főtevékenységének. Ez egyértelműen alátámasztja, hogy a zeneipari vállalkozások jelentős része a széles értelemben vett kulturális és művészeti szektorhoz kapcsolódik.

A második legnagyobb csoport a 59–60-as TEÁOR-kód alá tartozik, amely a film-, videó-, televízióműsor-szolgáltatást, hangfelvétel-kiadást, műsorösszeállítást és műsorszolgáltatást foglalja magában. Ezt 28 vállalkozás jelölte főtevékenységének, ami szorosan kapcsolódik a zeneipar azon részéhez, amely a tartalomgyártásra, hangfelvételekre és médiamegjelenésre fókuszál.

További releváns csoportok között található az információ-technológiai szolgáltatás nyújtása (TEÁOR 62–63), amelyet 3 vállalkozás jelölt meg főtevékenységként, valamint a sport-, szórakoztató és szabadidős szolgáltatások (TEÁOR 93), amelyet 6 vállalkozás képvisel. Az oktatási szolgáltatás (TEÁOR 85) 4 vállalkozással szintén jelen van, ami utalhat zenei oktatásra vagy képzésre.

6 A TEÁOR európai uniós sztenderdeket követ, melynek megfelelően – és némileg az iparági trendeket lekövetve – időről időre a kategorizálás változik. Ez történt 2025. január 1-jével is, amikor a korábbi TEÁOR’08 rendszert felváltotta a TEÁOR’25. A konkrét átállás és átsorolások hosszabb átfutási idővel történnek meg, így jelent tanulmányban egységesen a korábbi, TEÁOR’08 kategóriákat használjuk.

7 NACE Rev.2

Néhány egyéb TEÁOR-kód, például a kiadói szolgáltatás (TEÁOR 58), az érdekképviseleti szolgáltatás (TEÁOR 94), illetve a reklám- és piackutatási szolgáltatások (TEÁOR 73) kisebb arányban fordulnak elő, míg az élelmiszer-, ital- és dohánytermékek gyártásához (TEÁOR 10–12) és a raktározáshoz (TEÁOR 52) kapcsolódó tevékenységek egy-egy kitöltő esetében jelentek meg.

Összességében az adatok azt mutatják, hogy a zeneipar vállalkozásai elsősorban kulturális, művészeti, szórakoztató és médiatevékenységekre koncentrálnak, de a válaszok között megjelennek az iparághoz lazábban kapcsolódó, kiegészítő vagy támogató tevékenységek is. Ez a sokszínűség jól tükrözi a zeneipar összetett ökoszisztémáját.

„A zeneipar vállalkozásai elsősorban kulturális, művészeti, szórakoztató és médiatevékenységekre koncentrálnak.”

7. ábra A kérdőívet kitöltők főtevékenységének megoszlása

ALKALMAZOTTAK SZÁMA

A 2023-as alkalmazotti létszámra 85 kitöltő adott választ, amely alapján a cégek által foglalkoztatottak száma átlagosan 10 fő volt, így összesen a kérdőívet kitöltő zeneipari vállalkozásokban közvetlenül összesen 872 fő dolgozott főállásban (az év átlagában).

Összesen 84 olyan eset volt, ahol a foglalkoztatotti és az árbevételi adat is rendelkezésre állt. Ezek esetén vállalkozás létszámkategóriák szerinti megoszlása alapján a legnagyobb arányban az 1–2 főt foglalkoztató mikrovállalkozások szerepelnek, 42 válaszadóval, ami az összes kitöltő 50%-át teszi ki. Ezek a vállalkozások ugyanakkor alacsony átlagos árbevételt produkálnak, 115 millió forintot.

A létszám növekedésével az átlagos árbevétel is általában emelkedik. Például a 20–49 főt foglalkoztató vállalkozások átlagos árbevétele 4 158 millió forint, ami jelentősen meghaladja a kisebb létszámkategóriák értékeit. Az 50–99 főt foglalkoztatók átlagos árbevétele 684 millió forint, ám ebből a létszámkategóriából csak 2 kitöltés érkezett, ezért erősen feltételezhető, hogy a valós átlagos árbevétel ettől nagyságrendileg eltér. A legnagyobb kategóriába (100+ fő) tartozó egyetlen vállalkozás kiugróan magas, 5 819 millió forintos árbevételt ért el.

A kisebb létszámkategóriák közül a 3–4 főt foglalkoztató vállalkozások 125 millió forintos átlagos árbevétele valamivel magasabb, mint az 1–2 főseké. Az 5–9 fős kategóriába tartozó vállalkozások átlagos árbevétele 633 millió forint, míg a 10–19 fős vállalkozásoké 1 221 millió forint, ami már szignifikáns növekedést mutat. Összességében a magyar zeneipari vállalkozások elsősorban a kis- és középvállalkozások kategóriájába sorolhatók, melyen belül is leginkább a mikrovállalkozások és a kisvállalkozások jellemzőek.

A vállalkozások létszám szerinti elemzése alapján jól látható, hogy a zeneiparban főként kis létszámú cégek működnek. Ugyanakkor az árbevétel a létszám növekedésével jelentősen emelkedik, ahogy az ábrán is látható (a jobb szemléltetés érdekében négy kiugró értéket eltávolítottunk). A trendvonal alapján megállapítható, hogy az árbevétel növekedése gyorsabb ütemben halad, mint a foglalkoztatottak számának bővülése. Az összefüggést számszerűsítve: 1 millió forint árbevétel-növekedés átlagosan mindössze 0,0047 fővel növeli a foglalkoztatotti létszámot, ami arra utal, hogy a bevétel emelkedése nem jár automatikusan jelentős munkaerő-bővüléssel. Továbbá a nagyobb vállalkozások, bár kisebb számban vannak jelen, az iparág pénzügyi teljesítményében kiemelt fontos szerepet játszanak. A cégadatbázist alapul vevő elemzésünk alapján továbbá kiemelendő, hogy a 2023-as zeneipari árbevételeket nézve az adatbázisban nyilvántartott 1424 cégből a legnagyobb 100 cég állította elő az összes árbevétel 78%-át, míg a legnagyobb 300 már a 93%-át. Ez az adat azt mutatja, hogy a zeneipar Magyarországon egy koncentrált piac, ahol az árbevétel döntő többségét néhány nagy szereplő generálja, míg a kisebb vállalatok összességében csupán marginális részesedéssel rendelkeznek a nagy egész tekintetében.

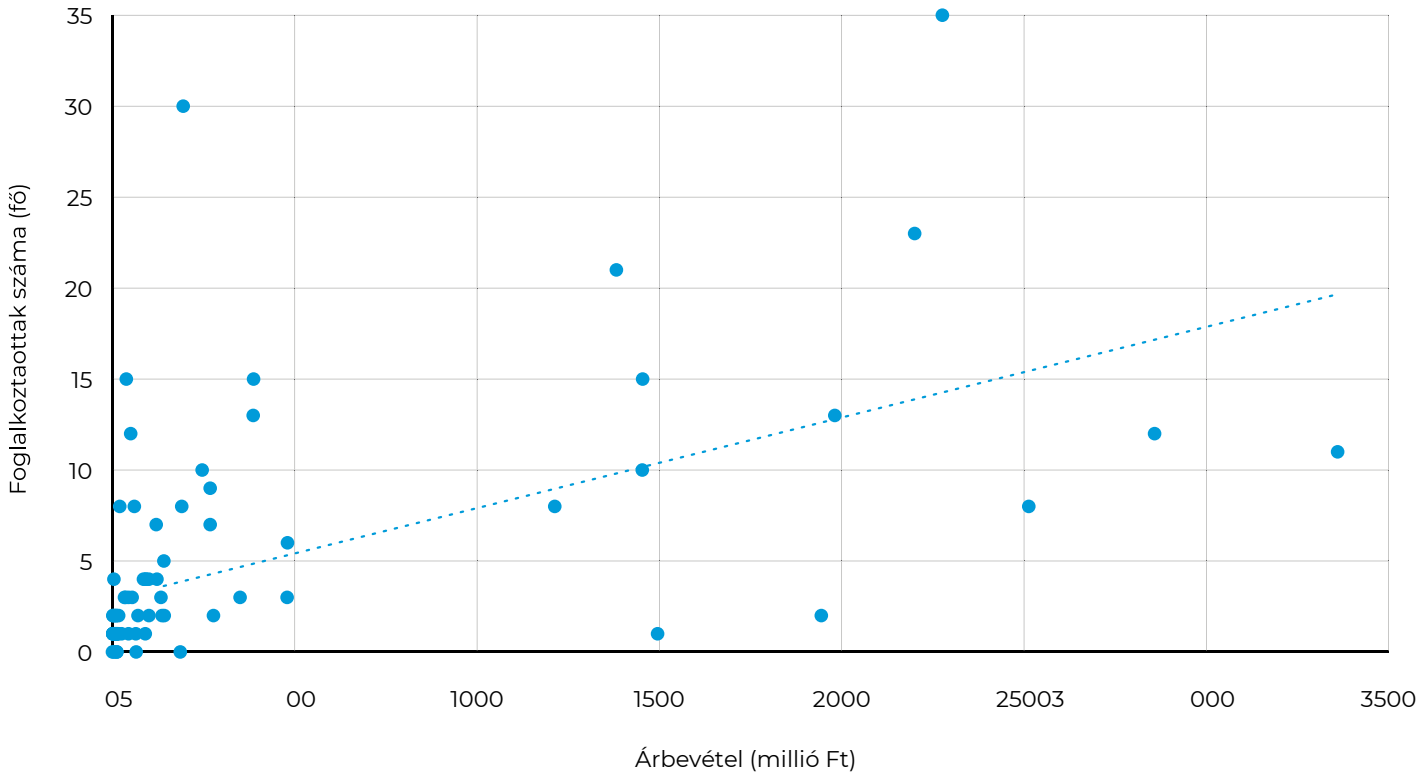

8. ábra A zeneipari vállalkozások árbevételének és foglalkoztatottjainak kapcsolata

A ZENEIPARI VÁLLALKOZÁSOK TEVÉKENYSÉGI TERÜLETE

A kérdőívben arra kértük a válaszadókat, hogy válasszák ki a zeneipari definícióban felsorolt tevékenységek közül azokat, amelyekből bevételük származik. Fontos kiemelni, hogy ennek értelmében a válaszok a kategóriák saját értelmezésén, önbesoroláson alapultak.

Összesen 72 kitöltő adta meg azt, hogy miből származott bevétele. A diagram alapján az előadóművészet messze a legjelentősebb bevételi forrás a zeneipari vállalkozások számára, amelyet szorosan követ az élőzenei események szervezése. Mindez alapján az látható, hogy a zenei iparág domináns bevételi forrásai az élő előadások és a hozzájuk kapcsolódó események, amelyek a közvetlen közönségkapcsolaton alapulnak.

A válaszadási arányokat tekintve a zenei streaming és a hangfelvétel-kiadás is jelentős szerepet játszik, míg a zenei menedzsment és a merchandising szintén fontos, de kisebb arányban járul hozzá a bevételekhez. A fizikai zenei kereskedelem, noha jelen van, láthatóan kisebb jelentőségű a digitális, azaz a streaming platformokon keresztül befolyó bevételekkel szemben. Az olyan, önbevallás alapján kisebbnek mért tevékenységek, mint a zeneszerzés és szövegírás, a rádiós vagy televíziós zenei tartalomkészítésből vagy hangstúdiókból származó bevételek, kevésbé jelentős bevételi források a teljes mintához képest. Az „egyéb, nem zenei” kategória relatív jelentősége arra utalhat, hogy a zeneiparban működő vállalkozások egy része olyan tevékenységekből is származtat bevételt, amely nem kapcsolódik szorosan a zeneiparhoz. Ez a tevékenységi diverzifikáció fontos szerepet játszhat a vállalkozások fenntarthatóságában.

Összességében a diagram azt mutatja, hogy a zeneipari bevételek meghatározó része az előadóművészethez és az élő eseményekhez kötődik, míg a technológiai fejlődés és a digitális megoldások, például a streaming szolgáltatásokból származó bevétel, szintén egyre nagyobb súlyt képviselnek.

9. ábra A zeneipari vállalkozások tevékenységeinek megoszlása

Az adatok alapján a 111 válaszadó közül a legtöbben (29 vállalkozás) egyetlen zeneipari tevékenységet jelöltek meg. A válaszadók jelentős része (17 és 18 vállalkozás) két vagy három különböző zeneipari tevékenységet végez, míg négy vagy öt tevékenységet már kevesebben (12 és 14 vállalkozás) végeznek. A tevékenységek számának növekedésével csökken a válaszadók száma: hat vagy több zeneipari tevékenységet mindössze néhány vállalkozás végez, és csupán egyetlen válaszadó jelezte, hogy tíz különböző zeneipari tevékenységet folytat. A válaszadók közül kettő volt olyan, aki csak az „Egyéb, nem zenei" kategóriát jelölte ki, azaz véleménye szerint a főtevékenysége ellenére a zeneiparhoz kapcsolódó bevételt termelő tevékenysége nincsen.

Az adatok alapján megállapítható, hogy a válaszadók többsége specializált, és egy vagy néhány tevékenységre összpontosít. Ugyanakkor vannak olyan vállalkozások is, amelyek több lábon állnak, és jelentős tevékenységi diverzifikációt mutatnak.

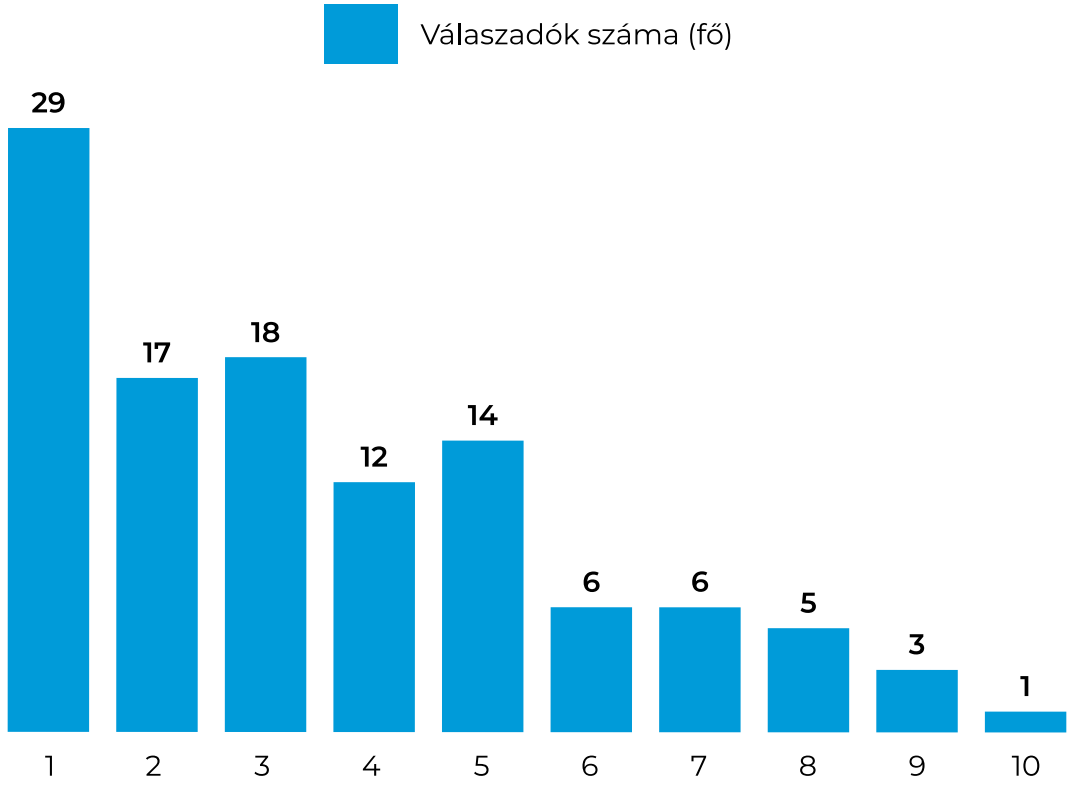

10. ábra Zeneipari tevékenységek száma a kitöltőknél (fő)

A különböző tevékenységek kombinációjának vizsgálatából azt lehet megállapítani, hogy 15 szervezet foglalkozik csak előadóművészettel a 111-ből. Ezt követi 6 olyan válaszadó, akik csak élőzenei események szervezésével foglalkoznak, majd további hatan az élőzenei események szervezése mellé zenei helyszínt is működtetnek. Az előadóművészet leggyakrabban az élőzenei események szervezésével, valamint a zenei menedzsmenttel társult, mindkét kombinációban három-három alkalommal. Az összes további kombináció ezeknél kevesebbszer fordult elő a válaszok között.

AZ ÁTLAGOS ZENEIPARI VÁLLALKOZÁS

A kérdőív eredményeinek elemzését követően a bevételi arány adatok és az összes vállalat 2023-as eredményeit tartalmazó cégadatbázis segítségével, meghatároztuk egy fiktív, átlagos zeneipari cég bevételi struktúráját arányaiban és forintosítva is. Az adatok összesen 100%-ot tesznek ki, és az egyes zeneipari tevékenységek relatív fontosságát mutatják a bevételek tekintetében.

A gazdasági hatásszámításokba – a közös jogkezelők adatain, a KSH és a cégadatbázis adatai mellett – ezen számítások eredményei is be fognak kerülni. Az alábbi ábra egy fiktív, reprezentatív zeneipari szervezet átlagos bevételi struktúráját mutatja, amelyben az előadóművészet kiemelkedő szerepet játszik, a bevételek 29%-át teszi ki. Ez a legnagyobb arányt képviselő kategória, amely közvetlenül az előadóművészek tevékenységéhez és fellépéseihez kapcsolódik. Ezt követi a hangfelvételi-kiadásból származó bevételek 17%-os aránya, amelynél a korábbi tevékenységek arányai közül hármat (hangfelvétel-kiadás, fizikai zenei kereskedelem és zenei streaming) összevontuk, hogy a kérdőívből származó eredmények jobban tükrözzék a magyar zeneipari piac szerkezetét. Az élőzenei események szervezése a bevételek további 12%-át adja, jelezve, hogy a koncert- és rendezvényszervezési tevékenységek szorosan összefüggnek az előadóművészeti bevételekkel. Az „egyéb, nem zenei” tevékenységek a bevételek 13%-át teszik ki, ami azt mutatja, hogy a zeneipari vállalkozások egy része jelentős bevételt realizál olyan tevékenységekből is, amelyek nem kapcsolódnak közvetlenül a zenéhez. A digitális zenei streaming szintén fontos bevételi forrás, a bevételek 8%-át képviselve. Ezt követi a zenei menedzsment, amely 7%-kal járul hozzá a bevételi struktúrához, míg a zeneműkiadás és a zenei helyszínek, fesztiválok működtetése egyaránt 6%-os részesedéssel bír. A hangstúdiók és a zeneszerzés, szövegírás, dalszerzés egyaránt 3%-ot képviselnek. A zenei kereskedelem és árusítás, valamint a rádiós vagy televíziós zenei tartalomkészítésből származó bevételek részesedése 2-2%, az „Egyéb, éspedig”, szabad kitöltésű kategória nem generált számottevő bevételt.

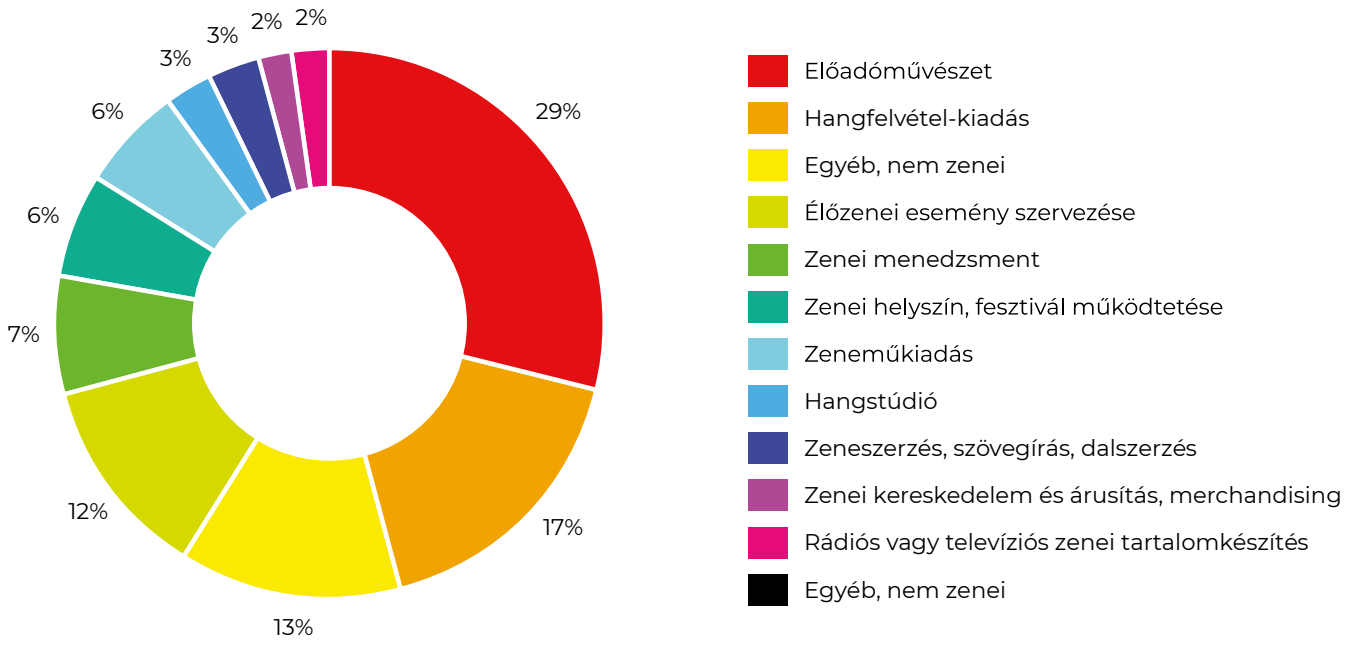

11. ábra Egy átlagos zeneipari vállalkozás bevételi szerkezete tevékenységenként (%)

A ZENEIPARI VÁLLALKOZÁSOK SZÁMA ÉS FOGLALKOZTATÁSI ADATAI

A rendelkezésre álló cégadatbázis alapján a három releváns gazdasági ágazatban, azaz az 5920, 9001 és 9002 főtevékenység szerint 2023-ben 3 280 működő cég volt. Ezek közül azonban nem mind köthető közvetlenül a zeneiparhoz (például előadóművészettel foglalkoznak a színházak, de ezeket nem kezeljük a zeneipar részének). A legnagyobb 300 cég esetén azonosítottuk a zeneipar szempontjából releváns cégeket. A többi cég esetén a cégnévből kiindulva, azok tartalmából indultunk ki azért, hogy be tudjuk azonosítani, mely cégek működhetnek számunkra releváns tevékenységekben.[8]

A zeneipari vállalkozások TEÁOR szerinti megoszlása alapján 1 424 cég összesen 3 506 főt foglalkoztat, az átlagos foglalkoztatotti létszám pedig 2,5 fő, ami a mikro- és kisvállalkozások túlsúlyára utal. A TEÁOR 9001 (előadóművészet) kategóriában található a legtöbb vállalkozás, 891 cég, amelyek összesen 2 335 főt foglalkoztatnak, átlagosan 2,6 fővel. Az előadó-művészetet kiegészítő tevékenységeket (TEÁOR 9002) 359 vállalkozás végzi, átlagosan 2,6 fővel. A hangfelvétel-kiadás (TEÁOR 5920) esetében 174 vállalkozás működik, amelyek jellemzően egyszemélyesek vagy mikrovállalkozások, az átlagos foglalkoztatotti létszám mindössze 1,4 fő. Összességében az adatok azt mutatják, hogy a zeneiparban a kisebb létszámú vállalkozások dominálnak, különösen az előadóművészeti tevékenységek területén.

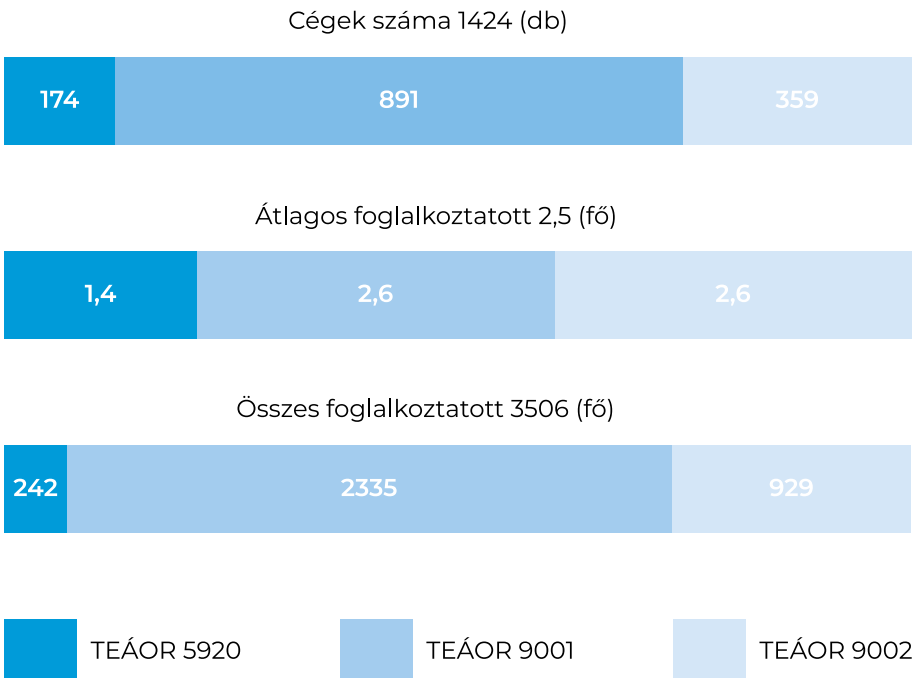

12. ábra Zeneipari tevékenységek száma a cégadatbázisban

8 Pontos szűrési szótár a módszertani mellékletben, de például a következő szavak különböző alakjai szerepeltek benne: Stúdió, Média, Record, Rendezvény stb.

A MAGYAR ZENEIPAR NEMZETGAZDASÁGI SÚLYÁNAK SZÁMÍTÁSA

Az alábbiakban az „átlagos zeneipari vállalkozás” tevékenységi arányai és a cégadatbázisból kinyert bevételi adatok alapján becsüljük meg a zeneipar méretét, majd ezt követően kiszámítjuk az általános ágazati multiplikátorokat, azaz azt, hogy egy teoretikus, 1 milliárd forintos költés a zeneiparban mennyi outputot, foglalkoztatást és kormányzati adóbevételt generál a gazdaságban.

A multiplikátoron túli pontos súlymeghatározáshoz az előző fejezetnek a végén meghatározott, azaz manuálisan és a cégnevek alapján beazonosított zeneipari cégek árbevételéből indultunk ki. A kérdőívből kijövő átlagos arányok és annak forintosításának vizsgálata alapján a végső értéket három lépésben módosítottuk.

- Először, a hangfelvétel-kiadás bevételeit a MAHASZ által publikált magasabb értékre korrigáljuk, amelyet a jogdíjbevételek is növelnek.
- Másodszor, az előadóművészet és a zeneszerzés, szövegírás, dalszerzés kategóriában az EJI és az Artisjus által közölt jogdíjbevételeket az ágazati kapcsolatok becslésére használtuk, így a jogdíjak forrásai hozzárendelhetők különböző gazdasági ágazatokhoz, míg a kérdőíves eredményből származó bevételeket a többi tevékenység módszertanával számítottuk.
- Ebben a lépésben a kérdőíves és jogdíjadatok összevetése alapján a kérdőíves eredményeket felfelé korrigáltuk a jogdíjakból származó bevételek hozzáadásával, ezzel biztosítva a maximális elérhető piaci hatást. Harmadszor, a hatásszámítás csak a zeneiparhoz közvetlenül kapcsolódó kibocsátásokat tartalmazza, így az “Egyéb, nem zenei” árbevételek nem részei az elemzésnek.

A végső eredmény az egyes tevékenységek – legyen szó hangfelvétel-kiadásról, előadóművészetről vagy zeneszerzésről – külön számított hatásai összeadódnak, így a végső gazdasági hatás a teljes zeneipari szektor átfogó eredményét tükrözi. Számításaink szerint a magyarországi zeneipari vállalkozások 2023-as zenei tevékenységeinek kibocsátása, a korábban taglalt korrekciókkal együtt, 137,84 milliárd forint volt. A modellezés során ez az összeg lesz a közvetlen, direkt érték, amelyre vonatkozóan a tovagyűrűző hatásokat számítani fogjuk.

A fenti megközelítés biztosítja, hogy minden releváns bevételi forrás figyelembevételével a lehető legpontosabb képet kapjuk a zeneipar nemzetgazdasági szerepéről, úgy, hogy a kérdőíves felmérésből származó módszertani problémák a teljes eredményt nem befolyásolja.

MAKROGAZDASÁGI HATÁSOK SZÁMÍTÁSA

Ebben a részben röviden bemutatjuk a makrogazdasági hatások számításának módszertanát, illetve az egyes vizsgálati mutatók, azaz a kibocsátás, foglalkoztatás és kormányzati adóbevételekre gyakorolt direkt, indirekt és indukált hatásokat. A számítások módszertanát itt csak röviden mutatjuk be (a részletes leírást a mellékelt Módszertani leírás tartalmazza).

MÓDSZERTAN

Az exogén vektorsokkokkal[9], azaz külső kereslet változtatással történő hatásszámítás lényege, hogy a kiinduló input–output vagy társadalmi elszámolási mátrixra (SAM) alapozva egy olyan modellt alkalmazunk, amely a gazdaság reakcióját a Leontief-inverz (vagy SAM-inverz) segítségével írja le. A külső kereslet változása ebben az esetben egy, a zeneipar irányába történő 1 milliárd forintos keresletnövekedés formájában jelenik meg. Az így kapott eredmények megmutatják, hogy az 1 milliárd forintos többletbevétel milyen mértékű kibocsátásnövekedést eredményez más ágazatokban, beleértve a közvetlen (direkt) és közvetett (indirekt) hatásokat.

A továbbiakban direkt hatásnak nevezzük a közvetlen keresleti változásokat, jelen példánkban az 1 milliárd forintot, míg indirekt hatásként az ennek következtében más ágazatokban megjelenő gazdasági aktivitást értjük. Ezen felül definiáljuk az indukált hatást is, amely a háztartások által a változtatás következtében szerzett nettó jövedelmek (tőke- és munkajövedelmek, csökkentve a közvetlen adókkal) második körös gazdasági hatását vizsgálja. Az indukált hatás során feltételezzük, hogy a háztartások ezeket a jövedelmeket az eredeti fogyasztási szerkezet szerint költik el, ami újabb keresletet és jövedelmet generál a gazdaságban, tovább erősítve a multiplikátorhatást.

További lépésben számított hatás a foglalkoztatotti hatás, amely esetén az ismert munkatermelékenységből indulunk ki, azaz, hogy egységnyi output előállításához hány fő foglalkoztatott kell, és ennek ismeretében hány fő kell ahhoz, hogy a hatásszámítás során meghatározott kibocsátás létrejöjjön. Ez magában foglalja többek között az alkalmazottakat, önfoglalkoztatókat, segítő családtagokat, azaz nem csak a közvetlenül alkalmazottakat.[10] Fontos megjegyezni, hogy az oxfordi módszertantól a mi kutatásunk annyiban eltér, hogy a végső árbevételi adatokon alapul (szemben az oxfordi módszertanban alapul vett bruttó hozzáadott értékkel [GVA]), amely módszertan közvetlenebb és megbízhatóbb adatforrásokra támaszkodik. Az árbevétel-alapú megközelítés lehetővé teszi, hogy átfogóbb képet kapjunk a zeneipar teljes gazdasági hatásáról anélkül, hogy bonyolult közvetett számításokkal és potenciális adatpontatlanságokkal kellene küzdenünk. Ez a megközelítés ugyanakkor tisztában van azzal, hogy a GVA (bruttó hozzáadott érték) és az árbevétel nem azonos gazdasági mutatók: a GVA pontosabb képet adhat a zeneipar közvetlen gazdasági hozzájárulásáról, míg az árbevételi adatok a teljes szektor működésének átfogóbb, de kevésbé finomított mércéjét biztosítják.

Fontos megjegyezni, hogy a modellezés során a kereslet szempontjából módosítható ágazati kategóriák alapvetően bővebbek, mint az általunk modellezni kívánt tevékenységek, ugyanakkor

9 A változtatásra a közgazdasági terminus a „sokk”

10 A modell hátteréül szolgáló adatbázis a KSH Munkaerő-felmérés (MEF) adataira épül, ami a 15-74 éves népesség gazdasági aktivitását vizsgálja, ezeket rendelik hozzá a megfelelő ágazathoz. A MEF a 15–74 éves népesség gazdasági aktivitását vizsgálja, és a foglalkoztatottak közé sorolja azokat, akik a referenciahéten legalább egy órányi, jövedelmet biztosító munkát végeztek, vagy formális munkaviszonyuk volt, de átmenetileg nem dolgoztak (például betegség vagy szabadság miatt).

az inputadatok célzottsága miatt az eredmények a zeneiparra lesznek értelmezhetőek. Ehhez két feltételezés szükséges (i) a hatások eredői csak a zeneipari adatok, (ii) egy csoportban hasonló ágazatok vannak, akik hasonlítanak egymáshoz a más ágazatokkal lévő gazdasági kapcsolataikban. Kutatásunk így a zeneipar végső árbevételi adataira támaszkodik, kiegészítve más releváns gazdasági mutatókkal, hogy a lehető legátfogóbb képet nyújtsa a szektor gazdasági jelentőségéről.

„A magyar zeneiparban 1 forint keresletnövekedés összességében 2,04 forintnyi többletkibocsátást eredményez a gazdaságban:”

A ZENEIPAR MULTIPLIKÁTORA

Az alábbi ábra adatai alapján jól látható, hogy a magyar zeneiparban 1 forint keresletnövekedés összességében 2,04 forintnyi többletkibocsátást eredményez a gazdaságban. Ennek három fő összetevője van. A közvetlen hatás maga a zeneipari kibocsátás, tehát az iparág közvetlen teljesítménye, amely önmagában 1 milliárd forintot tesz ki. Ehhez kapcsolódik a közvetett hatás, amely 0,66 milliárd forintos többletet jelent, és a beszállítói láncon keresztül valósul meg, például a hangtechnika, a rendezvényszervezés vagy a stúdiószolgáltatások területén. A harmadik elem az indukált hatás, amely 0,38 milliárd forintot jelent, és abból adódik, hogy a zeneiparhoz kapcsolódó munkavállalók és beszállítók a megnövekedett jövedelmüket további fogyasztásra fordítják, így más ágazatokban is növekszik a kereslet. Összességében tehát a zeneiparban megjelenő többletkereslet nemcsak az iparágon belül, hanem a beszállítói láncban és a háztartások fogyasztásán keresztül is jelentős gazdasági élénkülést eredményez.

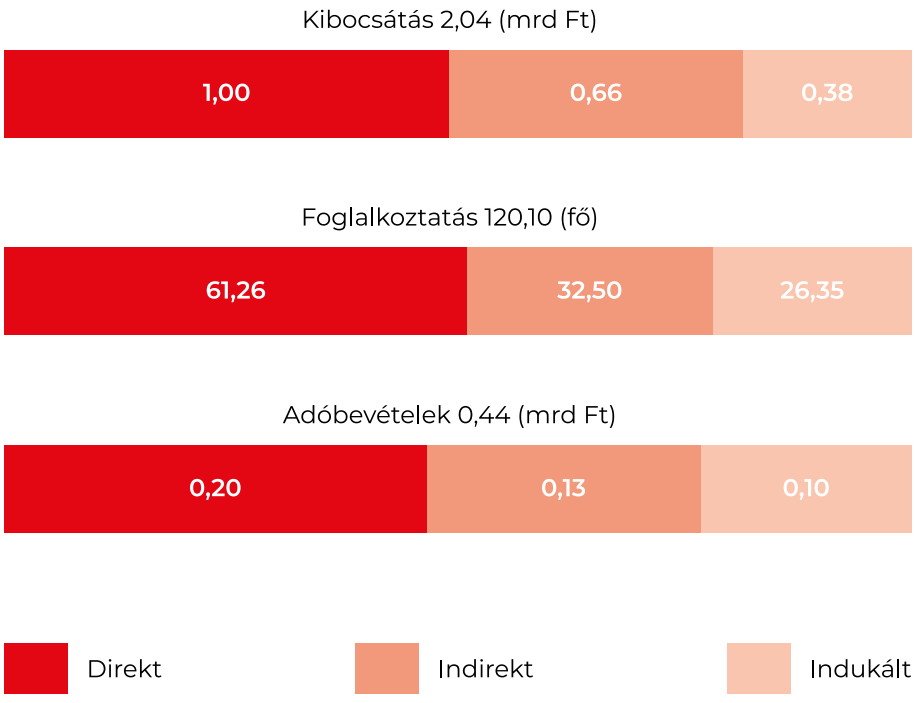

13. ábra Zeneipari multiplikátorhatások

A foglalkoztatási adatok alapján egy milliárd forintnyi közvetlen keresletnövekedés 61 új munkahelyet teremt közvetlenül a zeneiparban (direkt hatás). Ehhez további 32 munkahely jön létre a beszállítóknál és alvállalkozóknál, például a hangtechnika vagy rendezvényszervezés területén (indirekt hatás). Emellett a háztartások megnövekedett jövedelme miatt további 26 ember talál munkát más szektorokban (indukált hatás), így összességében 120 új állás jön létre a gazdaságban.

Az adóbevételek esetében a közvetlen hatás 0,20 egységet hoz, amihez 0,13 egységnyi többlet kapcsolódik a beszállítói hálózat révén, majd 0,10 egységnyi bevétel érkezik a fogyasztási oldalról.

Összességében az adatok azt jelzik, hogy a kezdeti, közvetlenül a célágazatba áramló 1 egységnyi kereslet több mint kétszeres kibocsátásnövekedést vált ki a teljes gazdaságban, miközben jelentős, 120 fő feletti foglalkoztatásbővülést eredményez, és érdemi adóbevétel (0,44 milliárd forint) is keletkezik. Ez jól szemlélteti a gazdasági hatások multiplikátor jellegét: egyetlen ágazat megnövekedett bevétele nemcsak saját teljesítményét erősíti, hanem a beszállítói hálózaton és a háztartások fogyasztásán keresztül szélesebb gazdasági élénkülést és állami bevételnövekedést is eredményez.

MULTIPLIKÁTOR ÖSSZEHASONLÍTÁSA A TÖBBI ÁGAZATTAL

Ebben a részben a bemutatott multiplikátor logikát követve kiszámítjuk a kibocsátási multiplikátort és a foglalkoztatási hatást valamennyi ágazatra. Konkrétan azt vizsgáljuk, hogy 1 milliárd forint elköltése az egyes szektorokban milyen gazdasági hatásokat eredményez, és ezek hogyan viszonyulnak egymáshoz – ezzel bemutatva a zeneipar relatív helyzetét más ágazatokhoz képest.

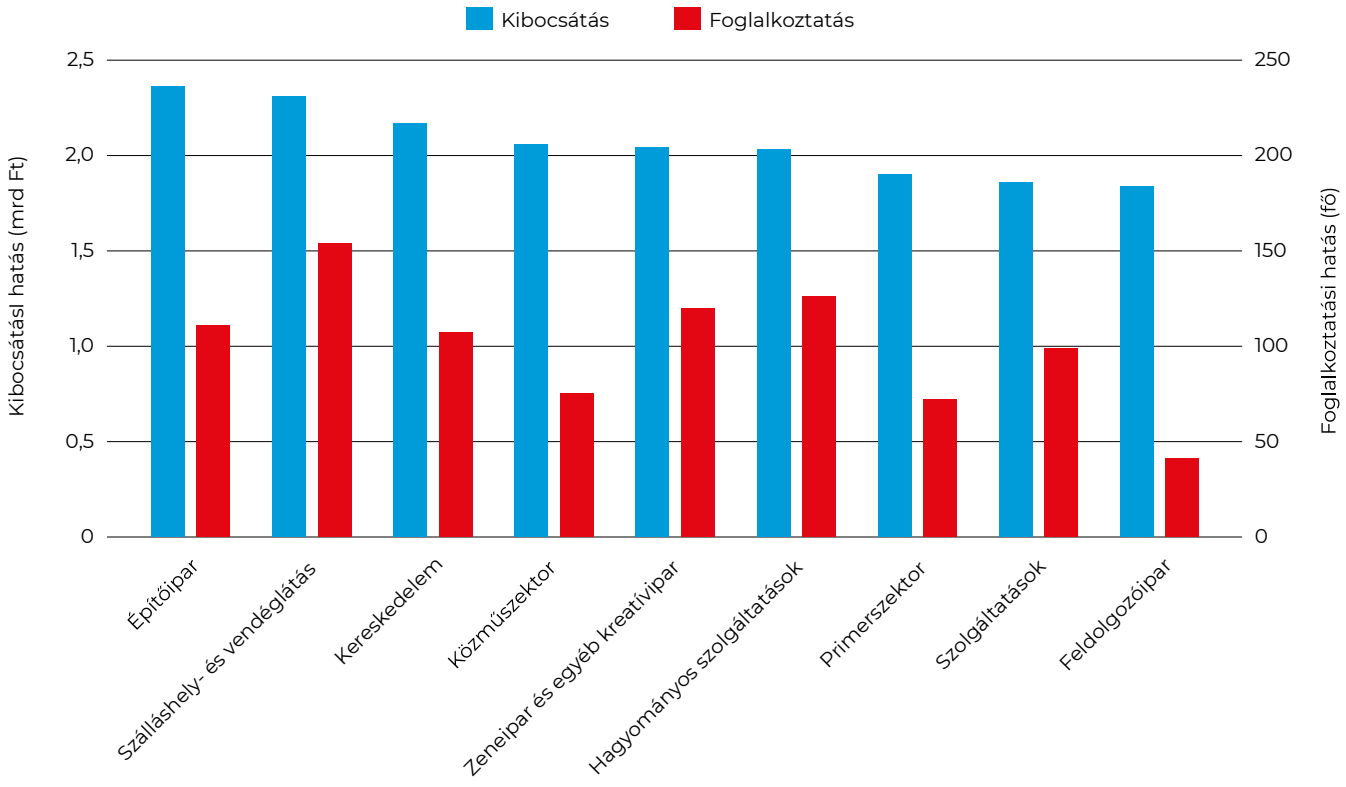

14. ábra A multiplikátor és foglalkoztatási hatások ágazatonként

A fenti ábra adatai alapján a zeneipar és az egyéb kreatívipar kibocsátási multiplikátora a középmezőnyben helyezkedik el. Ennél magasabb multiplikátorral rendelkezik például az építőipar (2,36), a szálláshely- és vendéglátás szolgáltatás (2,31), a kereskedelem (2,17) és a közműszektor (2,06), míg a hagyományos szolgáltatásokkal[11] (2,03) közel azonos értéket mutat. A zeneipar kibocsátási hatása viszont meghaladja például a primerszektor[12] (1,90), a szolgáltatások (1,86) és a feldolgozóipar (1,84) értékeit, ami arra utal, hogy a kulturális és kreatív iparágak termelési szempontból számos más szektornál jelentősebb gazdasági hatással bírnak.

A foglalkoztatási multiplikátor alapján a zeneipar és egyéb kreatívipar (120 fő) foglalkoztatási hatása az ágazatok között kiemelkedő. Ennél nagyobb foglalkoztatási multiplikátorral rendelkezik a szálláshely- és vendéglátás szolgáltatás (154 fő), valamint a hagyományos szolgáltatások (126 fő), míg az építőipar (111 fő) valamivel alacsonyabb értéket mutat. A többi ágazat – például a kereskedelem (107 fő), a közműszektor (75 fő) és a feldolgozóipar (41 fő) – kisebb foglalkoztatási hatást generál. Ez azt jelzi, hogy a zeneipar foglalkoztatásban betöltött szerepe jelentős, és számos egyéb ágazatnál több munkahelyet teremt közvetve és közvetetten is.

Összességében a zeneipar és kreatívipar gazdasági hatása közepes kibocsátási multiplikátort mutat, de a foglalkoztatás tekintetében erős pozícióban van. Ez azt jelenti, hogy az ágazat fontos szerepet tölt be a munkahelyteremtésben és a kulturális alapú gazdasági tevékenységek ösztönzésében.

A ZENEIPAR NEMZETGAZDASÁGI JELENTŐSÉGE

Ebben a fejezetben részletesen bemutatjuk a zeneipar nemzetgazdasági súlyát, beleértve annak kibocsátási, foglalkoztatási és adóbevételi hatásait. Ehhez az előző fejezetben lévő általános, fiktív 1 milliárdos változtatás helyett a teljes becsült zeneipari árbevétel, azaz a 137,84 milliárd forint hatásai kerülnek kiszámításra. Elemzésre kerülnek a direkt, indirekt és indukált gazdasági hatások, amelyek átfogó képet nyújtanak az iparág teljesítményéről és hozzájárulásáról.

A fejezet célja, hogy feltárja a zeneipar gazdasági hatásait a nemzetgazdaság különböző területein, megvizsgálva annak multiplikátorhatásait és a kapcsolódó ágazatokra gyakorolt befolyását. Bemutatjuk továbbá a zeneipar GDP-hez való hozzájárulását és a foglalkoztatásban betöltött mértékét is.

KIBOCSÁTÁS

A teljes becsült zeneipari árbevétel alapján számított összesített zeneipari kibocsátás 282,43 milliárd forint, amely három fő hatásból áll össze. A legnagyobb rész a direkt hatásokból származik, amelyek 137,84 milliárd forintot tesznek ki, azaz az összes kibocsátási hatás közel felét. Az indirekt hatások további 91,10 milliárd forinttal járulnak hozzá, míg az indukált hatások 53,48 milliárd forintot generálnak.

11 például: Szállítás és logisztika

12 például: Mezőgazdaság, bányászat, erdészet, halászat

Összevetésként, a 2020-as zeneipari jelentésben (mely a 2019-es iparági adatokra épült) a hangfelvétel-iparág 21,5 milliárd forint, az élőzenei szektor pedig 52 milliárd forint volt, összesen 73,5 milliárd forint. Ehhez képest a mostani közös jogkezelői adatok alapján a hangfelvétel iparág növekedett, míg az élőzenei szektorra korábban alkalmazott szakértői becslést kérdőíves adatokra cseréltük. Az így számított direkt zeneipari méret 87%-kal nagyobb lett a 2020-ban becsülthöz képest, ami meghaladja az árak 2019 és 2023 közötti, körülbelül 46%-os növekedését. Ez részben fakadhat abból is, hogy a zeneipari tevékenységek szélesebb és részletesebb körét vizsgáltuk a kérdőíves felmérés segítségével, úgy, hogy a számítások nem szakértői becsléseken, hanem az önbevallásos kérdőíven és a számviteli beszámolókon alapulnak. A direkt hatás továbbá nagyobb, mint a magyarországi könyvpiac 2023-as forgalma, ami 64,2 milliárd forint volt. [13]

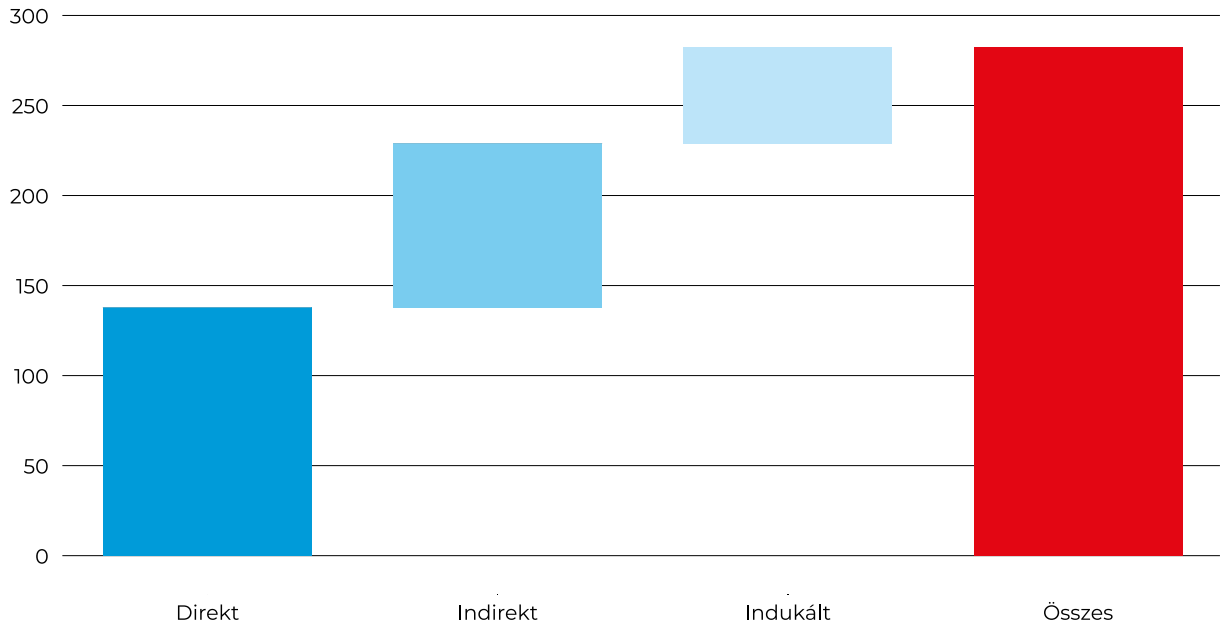

15. ábra A zeneipar kibocsátási hatásai (mrd Ft)

Ez az eloszlás jól mutatja, hogy a zeneipar nemcsak közvetlen gazdasági tevékenységei révén, hanem a kapcsolódó gazdasági láncolatokon keresztül is jelentős hozzájárulást nyújt a nemzetgazdaság kibocsátásához.

MUNKAERŐPIACI HATÁSOK

Az összes zeneipari tevékenység foglalkoztatási hatása összesen 17 040 főt érint, amely három fő komponensre osztható. A legnagyobb hatást a direkt foglalkoztatás generálja, amely 8 444 főt jelent, ez az összes foglalkoztatott több mint felét teszi ki. Az indirekt hatások további 4 918 főt foglalkoztatnak, míg az indukált hatások 3 679 főt érintenek.

13 https://mkke.hu/konyvforgalom/evenkenti_adatok/2023

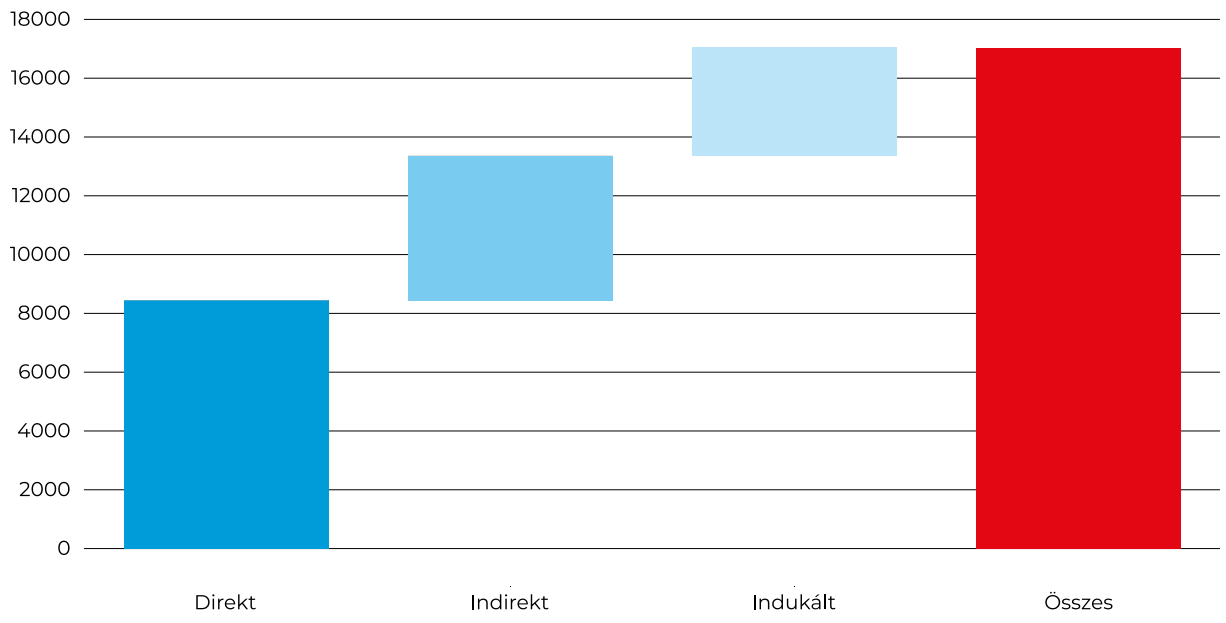

16. ábra A zeneipar munkaerőpiaci hatásai (mrd Ft)

Az adatok rámutatnak arra, hogy a zeneipar jelentős közvetlen munkaerőpiaci szereplő, miközben a közvetett és indukált hatások révén is nagy mértékben hozzájárul a foglalkoztatás növeléséhez. Ez alátámasztja a zeneipar fontosságát a munkahelyteremtés és a gazdaság szélesebb körű támogatása szempontjából.

KORMÁNYZATI ADÓBEVÉTELEK

A zeneipar adóbevételi hatása összesen 61,14 milliárd forint, amely három komponensre oszlik. A legnagyobb részt a direkt hatások adják, amelyek 28,40 milliárd forintot generálnak, ami az összes adóbevétel hatás közel felét teszi ki. Az indirekt hatások további 18,73 milliárd forinttal járulnak hozzá, míg az indukált hatások 14,01 milliárd forintot tesznek ki.

2023-ban az összes kormányzati bevételnek ez a 0,15%-a. Méretét tekintve hasonló a „Katonai nemzetbiztonsági tevékenység” kiadásához az államnak, ami 2023-ban 52,64 mrd Ft volt, vagy a „Köznevelési intézmény 5-8 évfolyamán tanulók nevelésével, oktatásával összefüggő működési feladatok, amire 54,1 mrd Ft-ot költöttek. A központi alrendszer bevételi oldalában méretét tekintve hasonló a közműadó éves bevételéhez (54,46 mrd Ft) vagy például a Turizmusfejlesztési Hozzájáruláshoz (49,39 mrd Ft). A fenti arány alapvetően elmarad a GDP vagy a foglalkoztatás nemzetgazdasági súlyától, ez azonban nem meglepő, ugyanis az államnak nem csak adójellegű bevételei vannak, összességében mégis jelentősnek mondható.

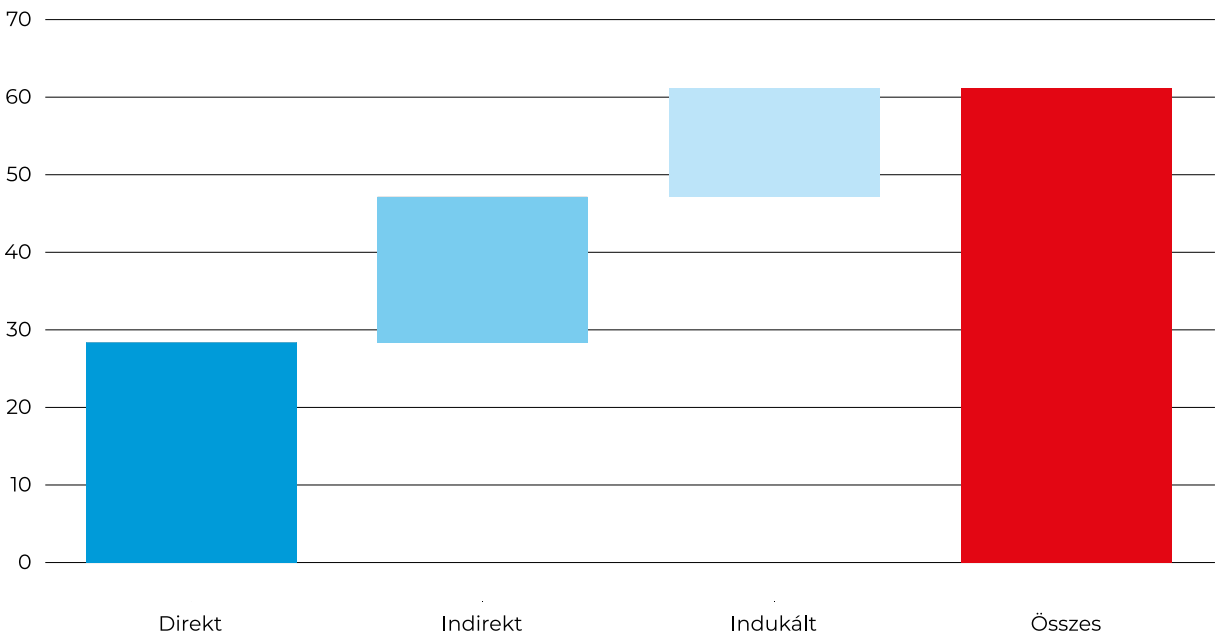

17. ábra A zeneipar költségvetési bevételi hatásai (mrd Ft)

Azaz az adatok azt mutatják, hogy a zeneipar nemcsak közvetlenül, hanem a kapcsolódó gazdasági láncolatokon keresztül is jelentős mértékben járul hozzá az adóbevételhez. Ez aláhúzza a zeneipar gazdasági szerepét és a központi költségvetéshez való hozzájárulását.

ÁGAZATI KIBOCSÁTÁSI HATÁSOK

Az ágazati kibocsátási hatások alapján a zeneipar és kapcsolódó tevékenységei legnagyobbrészt közvetlen hatással bírnak, 118,1 milliárd forintos direkt kibocsátással; miközben az indirekt és indukált hatások más szektorokban jelentkeznek. A következőben ezen nem zeneipari ágazatokra vetített hatást vizsgáljuk.

Az indirekt hatások között a szolgáltatások ágazata kiemelkedik, 47,79 milliárd forinttal. Ennek az ágazatnak a köre tág, de ide tartozhatnak például a következő beszállítói tevékenységek:

- Reklám és marketing – A zeneiparhoz kapcsolódó tartalomgyártás, brandépítés, illetve a reklámkampányokhoz készített zenei produkciók komoly keresletet teremtenek a reklám- és marketingügynökségek számára.
- Jogvédelem és menedzsment – A szerzői jogvédelem, licenszek kezelése, illetve a menedzsment és koncertszervezési szolgáltatások a zenei tevékenységek elengedhetetlen kísérői.
- Oktatás és képzés – Zenei iskolák, kurzusok, mesterkurzusok és online oktatási platformok biztosítják a zeneiparban dolgozók utánpótlását és továbbképzését.

Ezt követi a ***feldolgozóipar*** 12,50 milliárd forintos kibocsátással, mely ágazat tevékenységére példák lehetnek:

- Hangszergyártás és -javítás – A zeneiparban használt hangszerek gyártása, fejlesztése és karbantartása fontos kapcsolódó ágazat, legyen szó akusztikus vagy elektronikus hangszerekről.

- Hanglemez- és hanghordozó-gyártás – Bár a digitális zene (főleg a streaming) dominál, a vinyllemezek és egyéb fizikai hanghordozók is jelen vannak a piacon, ami keresletet generál a gyártás iránt.
- Hang- és fénytechnikai eszközök gyártása – Mikrofonok, hangfalak, keverőpultok, stúdiótechnikai eszközök és egyéb audiovizuális berendezések fejlesztése és gyártása nélkülözhetetlen a zeneipar számára.
- Merchandise és promóciós termékek gyártása – Koncerteken és fesztiválokon elérhető pólók, poszterek, kiegészítők és egyéb promóciós tárgyak gyártása szintén a zeneiparhoz közvetetten kapcsolódó tevékenység.

Az indukált hatásoknál szintén a feldolgozóipar vezet 23,19 milliárd forintos hatással, amit a szolgáltatások 11,29 milliárd forintos hozzájárulása követ. A zeneipar indukált hatása viszonylag csekély, mindössze 0,28 milliárd forint, ami jelzi, hogy ez az ágazat főként közvetlen gazdasági hatásokon keresztül járul hozzá a kibocsátáshoz.

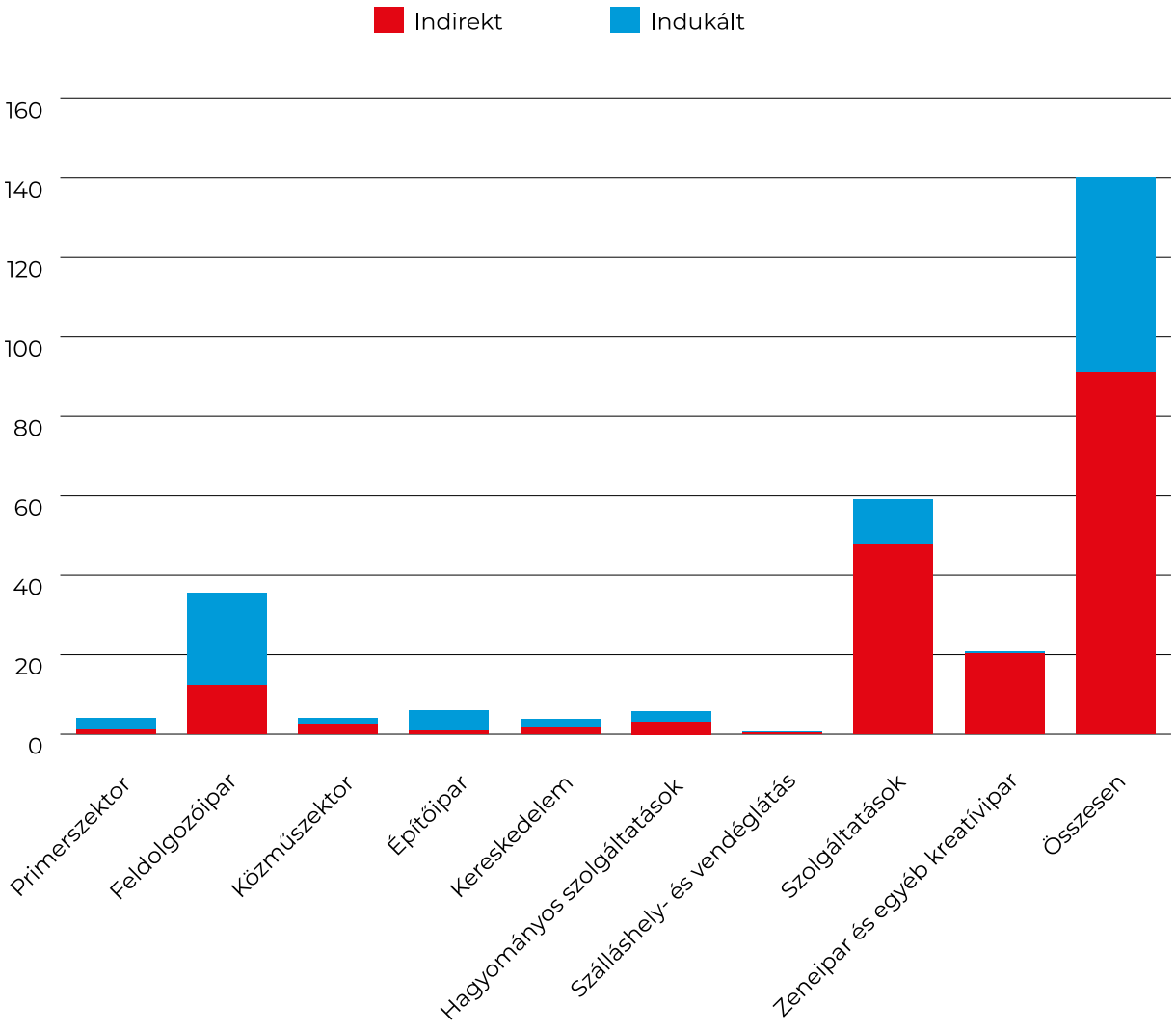

18. ábra A zeneipar költségvetési ágazati kibocsátási hatásai (mrd Ft)

A hagyományos szolgáltatások (szállítási szolgáltatások) és a kereskedelem (Eszközök, termékek, zenei adathordozók közvetlen értékesítése) szektorai szintén fontosak, mind az indirekt (3,16 és 1,78 milliárd forint), mind az indukált hatásokban (2,67 és 2,06 milliárd forint). Az építőipar (infrastruktúraépítés) és a közműszektor (hulladékkezelés, hő- és klímatechnika, energiaellátás) kisebb, de nem elhanyagolható szereppel bír az indirekt és indukált hatásokban.

Összességében az adatok azt mutatják, hogy a zeneipar nemcsak közvetlenül jelentős, hanem más ágazatokkal való kapcsolódásán keresztül is számottevő kibocsátási hatásokat generál, különösen a szolgáltatások és a feldolgozóipar területén.

NEMZETGAZDASÁGI SÚLY

A társadalmi elszámolási mátrix (SAM) úgy épül fel, hogy benne az ágazatok, a háztartások, a vállalatok, az állam, a külföld és a termelési tényezők (pl. munkajövedelem, tőkejövedelem) közötti pénzmozgásokat, transzfereket, adókat, támogatásokat is nyomon lehet követni. A GDP többféle megközelítéssel kiszámítható belőle, de a leggyakoribb a termelési (hozzáadott érték) oldal vagy a végső felhasználási (kiadási) oldal alkalmazása.

Mivel modellünkben a végső kiadási oldal exogén specifikációja miatt a termelési oldalról (azaz a faktorjövedelmek és adók) közelítjük meg. Azaz összevetjük az általunk felmért zeneipar direkt, indirekt és indukált hozzáadott értékét a nemzetgazdasági szintű teljessel, mely alapján a konzervatív becslés szerint is a zeneipari cégek működésének eredményeként a GDP körülbelül 0,30%-a áll elő.

Foglalkoztatotti létszám esetén a számítás egyszerűbb: a 2023-as forrás- és felhasználás-táblák alapján a termelésben összesen 4,8 millió fő vett részt, mellyel, ha összevetjük a direkt, indirekt és indukált 17 040 főt, akkor a foglalkoztatotti súly is a GDP-arányhoz hasonló mértéken marad, egészen pontosan 0,35%-on.

A GDP-arányos súlyt kontextusba helyezve: a teljes magyar mezőgazdaság 2023-as GDP hozzájárulása 3,2% a KSH adatai szerint, de egy-egy nagy autógyár is egyszámjegyes százalékos mértékű lehet. Ettől az általunk kiszámított súly ugyan elmarad, de mutatja, hogy a nemzetgazdasági súlya figyelmen kívül egyáltalán nem hagyható.

Összehasonlítva a szakirodalom hasonló számításaival, azaz az Egyesült Királyságra és Németországra vonatkozó számításokkal, az látható, hogy a direkt, indirekt és indukált hatásokat is magába foglaló magyar érték GDP-arány (0,30 közel azonos az Egyesült Királyság exportbevételeket is tartalmazó direkt hatásának GDP-arányával (0,25%)[14]. Az összessített hatásokkal számoló német érték (0,05%) pedig messze elmarad ezektől, melynek hátterében a német gazdaság iparnehéz szerkezete állhat. A magyar foglalkoztatotti súly viszont elmarad mindkét országétól, melynek hátterében számos ok lehet, mint például termelékenységi különbségek, bérek és munkaköltségek eltérése, demográfia, gazdasági szerkezet vagy egész egyszerűen a számítások módszertani sajátosságai.

14 A magyar direkt hatásra számolt GDP arány 0,146%)

ÖSSZEFOGLALÁS

A magyar zeneipar egy ***összetett ökoszisztéma****, amely szorosan összekapcsolódó tevékenységekből áll, és más ágazatokkal is jelentős együttműködésben működik. Noha a kutatásban a zeneipar szűkebb értelmezése alapján 12 tevékenységet azonosítottunk, a nemzetgazdasági súly vizsgálatában a teljes ökoszisztémát vettük figyelembe.*

A ***zeneipar gazdasági hatása jelentős****, hiszen minden* ***1 forintnyi közvetlen befektetés több mint kétszeresére növeli a teljes gazdaságban keletkező értéket****. A multiplikátorhatás nem marad el lényegesen az EU-s átlagtól, ami azt jelzi, hogy a magyar zeneipar szerkezetéből adódóan hasonló gazdasági dinamika figyelhető meg, mint a fejlettebb piacokon.*

Bár a szektor ***több mint 17 000 fő foglalkoztatásához járul hozzá****, a* ***foglalkoztatási szerkezet erősen decentralizált, mivel rengetegen dolgoznak vállalkozóként a zeneiparban****. A vállalkozások többsége* ***mikrovállalkozás****, az átlagosan* ***2,5 munkavállalót foglalkoztató cégek*** *mellett számos szakember külsősként, alvállalkozóként vagy projektalapú munkavállalóként dolgozik. Ez a szerkezet* ***növeli a szakemberek kiszolgáltatottságát****, miközben gyengítheti a zeneipar érdekérvényesítő képességét.*

A magyar zeneipar egyben ***rendkívül koncentrált piac****, ahol az árbevétel döntő többségét néhány nagy szereplő generálja. A* ***100 legnagyobb vállalat az iparági bevételek 78%-át, míg a 300 legnagyobb már 93%-át állítja elő****, így a kisebb vállalkozások összességében csak marginális piaci részesedéssel rendelkeznek.*

Ezek a strukturális sajátosságok azt mutatják, hogy a magyar zeneipar ***gazdasági szempontból meghatározó szereplő, azonban erősen koncentrált és decentralizált működése korlátozhatja a szektor stabilitását és érdekérvényesítő képességét*** *mind a döntéshozók, mind a nemzetközi piacok felé.*

A magyar zeneipar nemzetgazdasági súlyának felmérésére tett első átfogó kísérlet alátámasztotta, hogy a zeneipar jelentősége messze túlmutat a kulturális, szabadidős szerepén. A tanulmány eredményei egyértelműen rámutattak arra, hogy az iparág nemzetgazdasági hozzájárulása több szinten is mérhető és jó látható értékeket produkál, mind ágazati, mind nemzetközi összehasonlításban is. A zeneipar tevékenységei pedig a közvetlen gazdasági értékteremtésen túl jelentős közvetett és indukált hatásokat is generálnak más ágazatokban, például a szolgáltatásokban, a feldolgozóiparban és a kereskedelemben.

A vizsgált adatok alapján a zeneipar kibocsátása és foglalkoztatása jelentős multiplikátorhatást mutat, amely kiterjed a munkahelyteremtésre, az adóbevételekre, valamint általánosságban a gazdasági aktivitás serkentésére. Összességében elmondható, hogy a zeneipar nemcsak kulturális, hanem gazdasági értelemben is meghatározó szereplője a nemzetgazdaságnak.

Az első zeneipari jelentés után tíz évvel, a pandémia után lassan talpra álló szektor alaposabb megértésének jelen tanulmány csak az első lépése. A jövőben szükség van a zeneipar folyamatos nyomon követésére, részletesebb adatgyűjtésre és elemzésekre, amelyek segíthetnek feltárni a szektor dinamikus változásait, valamint támogatni a megalapozott döntéshozatalt és a célzott szakpolitikai beavatkozásokat.

A tanulmány alapján számos további kutatási és fejlesztési irány azonosítható:

- Kérdőíves felmérésben beérkezett válaszok számának bővítése: a cél a reprezentativitás elérése, mellyel a zeneipari cégek elemzése, kategorizálása, megismerése statisztikailag sokkal pontosabban elérhet. A kitöltési hajlandóságot megnövelhetik a jelen tanulmányban publikált eredmények, melyeknek pontosítása minden zeneipari szereplőnek érdekében áll.

- Regionális elemzések bővítése: A zeneipar hatásai nemcsak nemzeti, hanem regionális szinten is jelentősek lehetnek. A helyi szinten eltérő iparági szerkezet, a kulturális események eloszlása és a munkaerőpiaci hatások további elemzése révén pontosabb képet kaphatunk arról, hogyan befolyásolja a zeneipar az egyes települések gazdaságát

- Idősoros elemzések: A zeneipar hosszú távú fejlődési trendjeinek vizsgálata kulcsfontosságú lehet. Az elmúlt évtizedek adatainak elemzésével feltárhatóak a gazdasági ciklusok, a digitalizáció és a streaming fejlődésének üteme, valamint a zenei ipar szerkezetében bekövetkezett egyéb (pl. foglalkoztatási) változások.

- Munkapiaci hatások részletesebb elemzése: A zeneipar jelentős foglalkoztató, de a munkaerőpiaci jellemzői és hatásai országonként eltérhetnek. Az alkalmazottak képzési hátterének, kereseti szintjének, foglalkoztatási formáinak és mobilitásának vizsgálata hozzájárulhat a zeneipar munkaerőpiaci szerepének jobb megértéséhez és a szektorban dolgozók helyzetének javításához.

- Zeneipari tevékenységek bővítése: a szűkített tevékenységlista tovább bővíthető a most alkalmazott módszertannal nehezen vagy nem mérhető tevékenységekkel, mint például a hangszerkereskedelem vagy a zeneoktatás.

FÜGGELÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

Chaney, D. (2012). The music industry in the digital age: Consumer participation in value creation. International Journal of Arts Management, 14(1), 42–52.

Einarsson, Á. (2005). The economic impact of the Icelandic music industry: Structure and management. Bifröst Journal of Social Sciences, 2(1), 5–16.

European Commission (2017). Music Moves Europe. Forrás: https://culture.ec.europa.eu/cultural-and-creative-sectors/music/music-moves-europe

Laing, D. (2009). World music and the global music industry: Flows, corporations and networks. Popular Music, 28(3), 329–330. doi:10.1017/S0261143009990164

Negus, K. (2011). Producing pop: Culture and conflict in the popular music industry. Routledge.

Oxford Economics. (2020). The economic impact of music in Europe. International Federation of the Phonographic Industry (IFPI).

Oxford Economics. (2024). Musikwirtschaft in Deutschland 2024. Megbízók: BDKV, BVMI, DMV, EVVC, GEMA, GVL, IMUC, LIVEKOMM, SOMM, VUT.

Paul, S., & Kleissner, A. (2024). Musikwirtschaft Österreich: Wirtschaftliche Bedeutung und Potenziale. Wirtschaftsuniversität Wien.

Sterne, J. (2014). There Is No Music Industry. Media Industries Journal, 1(1).

Tantirigama, T., & Taniguchi-Singh, M. (2009). Economic impacts of transport and tourism in New Zealand: An input-output multipliers approach. New Zealand Association of Economists.

Tohmo, T. (2005). Economic impacts of cultural events on local economies: An input-output analysis of the Kaustinen Folk Music Festival. Tourism Economics, 11(3), 431–451

UK Music (2019). Music by Numbers 2019.

UK Music (2020). Music by Number 2020.

UK Music (2021). This is Music 2021 – Methodology.

Williamson, J., & Cloonan, M. (2007). Rethinking the music industry. Popular Music, 26(3), 305–322.

Zhang, H., & Ishiro, K. (2023). The analysis and comparison of the economic effects for the cultural industry in typical regions of China, Japan, and South Korea based on the input-output model.

A ProArt Zeneipari Jelentések elérhetők: **www.zeneipar.info**